
TEXELIN JALOSTUS SUOMESSA

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö
Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma

Mustiala, kevät 2017

Salomé Tammi

Salomé Tammi

MUSTIALA

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma
Maatilatalouden suuntautumisvaihtoehto

Tekijä	Salomé Tammi	Vuosi 2017
Työn nimi	Texelin jalostus Suomessa	

TIIVISTELMÄ

Lampaan keinosiemennyksen myötä jalostusmateriaalia on enemmän käytettävissä. Sen myötä voi ja täytyy tehdä enemmän jalostusvalintoja. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, millaiseksi texel kannattaa ja halutaan jalostaa. Toimeksiantajana toimi HH Embryo Oy, joka on Suomen ensimmäisen ja tämänhetkisesti ainoan lampaiden keinosiemennysaseman perustaja ja omistaja.

Työn teoriaosuudessa käsitellään lammasjalostusta yleisesti sekä texelin taustatietoja, kuten historiaa ja rotumääritelmää Suomessa ja rodun kotimaassa Hollannissa. Lisäksi selvitettiin texelin nykyistä tilannetta ja ominaisuuksia eri maissa. Pääpaino on Suomessa ja Hollannissa. Muita tarkasteltuja maita ovat Ranska, Iso-Britannia, USA ja Norja.

Kyselyitä suoritettiin kaksi. Teurastamoilta selvitettiin taloudellinen näkökulma jalostussuuntaan. Kyselyn kohteena olivat kaikki lampaita teurastavat teurastamot. Kysely toteutettiin lähettämällä kyselylomake sähköpostiin tai soittamalla. Toisen kyselyn tarkoituksena oli selvittää yleinen käsitys nykytexelistä sekä tulevaisuuden näkymiä ja tavoitteita. Tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua, ja se toteutettiin haastatteleamalla neljää lammastalouden ammattilaista.

Kyselyistä selvisi, että mahdollisesti vajaa puolet teurastamoista hinnoittelee karitsat EUROP-luokituksen perusteella. Luokkien väli on noin 0,30 € / kg. Kovasta rasvaisuudesta hinta laskee jopa 0,60 € / kg. Teemahaastattelussa selvisi, että asiantuntijat ovat keskenään pitkälti samaa mieltä. Texelin koko saisi pienentyä hieman: uuhien aikuiskoko voisi olla noin 70 kg, jolloin karitsoiden päiväkasvu olisi 250 – 325 g. Tavoitesikiävyys on 2 karitsaa uuhta kohden. Tuottavin teuraslaatu on E2 ja tavoiteteurasprosentti ainakin 50 %. Lisäksi uuhien tulisi olla itsenäisiä synnyttäjiä ja karitsoiden hoitajia. Muita tavoiteominaisuuksia on hyvä terveys ja rakenne, tasalaatuinen villa sekä rauhallinen ja mukava luonne.

Avainsanat texel, lammas, jalostus, teurastamo, teemahaastattelu

Sivut 30 s. + liitteet 5 s.

MUSTIALA

Degree Programme in Agricultural and Rural Industries
Agriculture Option

Author

Salome Tammi

Year 2017

Subject of Bachelor's thesis

Selective breeding of the Texel breed in Finland

ABSTRACT

There are more breeding possibilities due to the opportunities of artificial insemination, therefore more breeding decisions can and have to be done. The purpose of this thesis is to research what kind of Texel breed is the most profitable and desirable. The commissioner of this thesis was HH Embryo Oy. HH Embryo has started and owns the first and only artificial insemination station for sheep in Finland.

The theory part of this thesis includes information about sheep breeding in general and basic information about the Texel breed such as the history and breed standards in Finland and the Netherlands. Also information about the Texel breed in different countries was collected. The main focus is on Finland and the Netherlands. Other viewed countries are France, the UK, the U.S.A. and Norway.

Two inquiries were made. The target group of the first inquiry consisted of all sheep slaughterhouses in Finland. The goal of the inquiry was to find out the financial point of view. The inquiry was made by sending the questionnaire by email or interviewing directly by phone. The target of the second inquiry was to find out the general opinion of today's Texel and the visions and aims for the breed in the future. The research method was a focused interview. Four sheep professionals were interviewed.

As an outcome possibly nearly half of the slaughterhouses price the lambs they buy based on the EUROP-classification system. The difference between each class is about 0,30 € / kg. Excess fat discounts the price even 0,60 € / kg per class. One of the outcomes of the interview was that the professionals think alike. The size of an adult should get a little smaller: about 70 kg for the ewes. In that case the daily growth of the lambs would be 250 – 325 g. The aim for litter size is 2 lambs per ewe. The most productive carcass quality is E2 and the dressing percentage is at least 50 %. In addition the ewes should lamb without assistance and raise their offspring independently. Other wanted breeding features include good health, good conformation, solid wool quality and a docile temperament.

Keywords Texel, sheep, breeding, slaughterhouse, focused interview

Pages 30 p. + appendices 5 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	LAMMASJALOSTUS.....	2
2.1	Ominaisuuksien mittaaminen.....	2
2.2	Jalostuseläinten valinta.....	3
3	TEXEL-ROTU.....	4
3.1	Yleistä.....	4
3.2	Historia.....	4
3.3	Rotumääritelmät.....	5
3.3.1	Hollannin rotumääritelmä.....	5
3.3.2	Suomen kantakirjaohjesääntö.....	6
3.3.3	Suomen rotumääritelmä.....	7
4	TEXEL ERI MAISSA.....	8
4.1	Texel Suomessa.....	8
4.2	Texel Hollannissa.....	8
4.2.1	Jalostustavoite 2020.....	9
4.2.2	Martin van Akenin tutkimus.....	11
4.3	Texel muualla maailmassa.....	12
4.3.1	Ranska.....	12
4.3.2	Iso-Britannia.....	13
4.3.3	USA.....	14
4.3.4	Norja.....	14
4.3.5	Beltex.....	15
5	KYSELY TEURASKARITSAN HINNAN MÄÄRÄYTYMISESTÄ.....	16
5.1	Kyselyn tavoitteet ja toteutus.....	16
5.2	Kyselyn tulokset.....	16
5.2.1	Vastaajien taustatiedot.....	16
5.2.2	Hinnan määräytyminen.....	16
5.2.3	Muita huomioita.....	18
5.3	Tulosten tarkastelu.....	18
6	SELVITYS LAMMASTALOUDEN AMMATTILAISTEN NÄKEMYKSESTÄ TEXELISTÄ.....	19
6.1	Kyselyn tavoitteet ja toteutus.....	19
6.2	Kyselyn tulokset.....	20
6.2.1	Vastaajien taustatiedot.....	20
6.2.2	Nykytexelin tilanne.....	21
6.2.3	Rodun hyvät ja huonot puolet sekä kehityksen tarve.....	21
6.2.4	Hollannin sekä Brittilinjan tuonnin vaikutus.....	23
6.2.5	Vallitseva käsitys texelistä.....	23
6.2.6	Tulevaisuuden texel.....	24
6.2.7	Muita kommentteja.....	24
6.3	Tulosten tarkastelu.....	25

7 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET 25

LÄHTEET 28

- Liite 1 Basco
- Liite 2 Eviran hyväksymät lammasteurastamot (2015)
- Liite 3 Lampaiden ja karitsoiden ostohinta - kysely teurastamoille
- Liite 4 Saatekirje teurastamokyselyyn
- Liite 5 Teemahaastattelu

1 JOHDANTO

Lihaksikas texel on ympäri maailmaa suosittu lihalammascarotu. Sitä käytetään niin puhtasrotuisena kuin risteytystoiminnassa terminaalirotuna. Suomeen rotu rantautui 1960-luvun lopulla. Suomalaisen texelin geenipooli ei ole kovin laajaa, joten uutta ainesta on saatava ulkomailta. Lisäksi lihaksikkuus ei ole samaa luokkaa kuin esimerkiksi Hollannissa ja Englannissa. Joitakin vuosia siementä on tuotu Iso-Britanniasta ja vuonna 2014 saatiin Suomeen ensimmäinen pässiasema Lopen Läyliäsiin HH Embryon toimesta. Asemalla on tällä hetkellä 21 Hollannista tuotua texelpässiä, jotka edustavat kahta värimuunnosta: valkoisena ja tummana blue-na.

Maatalouden tiukan taloudellisen tilanteen vuoksi eläinaineksen laadulla on yhä merkittävämpi rooli. Jatkossa pärjää se, joka pystyy tuottamaan kustannustehokkaimmin. Tuotanto-ominaisuudet eivät saa kuitenkaan mennä eläinten hyvinvoinnin edelle. Keinosiemennyksellä saadaan hyvin nopeasti tuloksia aikaan ja jos tulevaisuudessa saadaan myös alkion-siirtoja tehtyä, kehitys on vielä nopeampaa.

Englantilainen, hollantilainen ja suomalainen texel ovat keskenään erilaisia. Varsinkin hollantilainen erittäin lihaksikas texel jakaa mielipiteitä Suomessa. Kysymykseksi on muodostunut, millainen rodun kuuluisi olla ja mitä ominaisuuksia halutaan jalostaa. Erilaista eläinainesta on nyt käytettävissä enemmän ja se tulee vaikuttamaan rotuun maassamme. Koska on tullut mahdolliseksi jalostaa rotua nopeasti isoin harppauksin, on ensisijaisen tärkeää, että tiedetään mikä yhteinen päämäärä on.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millainen tulevaisuuden suomalainen texel voisi olla. Jalostettavia ominaisuuksia on paljon ja vain yhteistyöllä voidaan saada isoja muutoksia aikaan. Tärkeitä kysymyksiä ovat esimerkiksi: kuinka lihaksikkaaksi rotua voidaan ja halutaan jalostaa, millainen rotutyyppe halutaan ja kuinka rakenteen sekä terveyden käy.

2 LAMMASJALOSTUS

Lammasjalostuksen tavoitteena on saada tuottavampi ja laadukkaampi eläin (Suomen Lammasyhdistys 2016). Tutkimuksen mukaan lammas on geneettisesti monimuotoisimpia kotieläimiä. Lampaat eivät ole käyneet historiansa aikana yhtä voimakkaita geneettisiä pullonkauloja kuin esimerkiksi naudat, koirat ja kissat. Geneettisellä pullonkaulalla tarkoitetaan, että jonakin ajankohtana populaatio vähenee huomattavasti, jolloin seuraavat sukupolvet ovat pienemmästä määrästä lähtöisin ja sen myötä menetetään geneettistä monimuotoisuutta. Vähäiset geneettiset pullonkaulat tarkoittavat, että jalostukseen on käytettävissä vielä laajan perimän tarjoamia mahdollisuuksia. (Pennanen, E 2013, 11)

Jalostettavia kohteita on monia ja yhden osa-alueen jalostaminen vaikuttaa aina myös johonkin muuhun osa-alueeseen. Ei ole järkevää tavoitella yksittäisen ominaisuuden maksimia vaan optimaalista ratkaisua ominaisuuksista, jotka johtavat taloudelliseen tehokkuuteen. (Aken van, M 2015) Jalostettavia ominaisuuksia ei pidä olla liikaakaan. Jos tavoitteita on liian monta, eteneminen yksittäisessä ominaisuudessa on erittäin hidasta. Tuotantoa ajatellen olennaiset ominaisuudet ovat ne, jotka nostavat arvoa tai pienentävät kustannuksia. (Sevón-Aimonen, M-L 2015, 17) Lihatuotantoa ajatellen oleellisimpia ominaisuuksia ovat eläimen koko, kasvu, karitsatuotos, teurasprosentti ja lihan laatu. (Aken van, M 2015) Yksittäisestä eläimestä saatava lihan määrä määräytyy koon (paino, korkeus, syvyys, pituus ja leveys), kasvun sekä teuraslaadun perusteella. Teuraslaatu perustuu ruhon lihaprosenttiin eli lihan suhteeseen rasvaan ja luihin. (Foktechnische Commissie NTS & TSNH 2014)

2.1 Ominaisuuksien mittaaminen

Jalostuksen helpottamiseksi on kehitetty erilaisia arvosteluja ja indeksejä. Indeksit ja niiden laskutavat poikkeavat toisistaan eri maissa. Kaikkiin indekseihin pätee se, että mittaukset tulisi tehdä eläimille suhteellisen samassa iässä ja kaikille jälkeläisille. Jos mitataan vain parhaimman näköiset, ne vääristävät indeksejä. (Napel ten, J 2010, 5) Vuonna 2010 Hollannissa kehitettiin lihakaritsaindeksi, joka lasketaan päiväkasvun, lihaksikuuden ja rasvaisuuden perusteella. (Foktechnische Commissie NTS & TSNH 2014) Näistä kolmesta ominaisuudesta lasketaan jalostusarvo (JA), joka saadaan korjaamalla ympäristötekijöiden vaikutukset pois. Lihakaritsaindeksin laskukaava on $100 + 3,70 \times \text{JA lihas} + 0,22 \times \text{JA kasvu} - 6,24 \times \text{JA rasva}$. Ominaisuuksien painoarvot perustuvat taloudelliseen puoleen eli mistä maksetaan parhaiten. Periytymisasteet ovat lihakkuus: 37 %, kasvu: 49 % ja rasvaisuus: 35 %, joten jalostuksella pystytään vaikuttamaan suhteellisen paljon. (Napel ten, J 2010 11-13, 17) Lihakaritsaindeksi ei ole vielä laajasti käytössä ja lampurit epäilevät sen uskottavuutta lihakkuuden osalta. Heidän mielestään mittaustulokset ja niistä laskettu lihakaritsaindeksi eivät vastaa eläimen ulkoista olemusta. (Foktechnische Commissie NTS & TSNH 2014) On väitetty, että lihakkuus on fenotyyppinen ominai-

suus ja selkälihaksen paksuus jalostettava ominaisuus. (Foktechnische Commissie NTS & TSNH 2014 [Nijkerk 2014]). Asian todellisen laidan selvittämiseksi pitäisi tehdä laajempi tutkimus. Tästä huolimatta texeleiden karitsoiden kasvu on parantunut 13 prosentilla viidessä vuodessa sen jälkeen, kun mittaus- ja ultraohjelma otettiin käyttöön vuonna 2010. (Foktechnische Commissie NTS & TSNH 2014)

Maailmanlaajuisesti tunnettu ja käytetty ruhon laadun mittari on (S)EUROP arvostelu (Aken van, M 2015). Huomio kiinnitetään paisteihin, selkään ja lapoihin. S on ylivertaisen lihakas (tuplalihas) ja P lihasköyhä. (S)EUROP:ssa ilmaistaan myös rasvaisuus asteikolla 1-5, jossa 1 vähärasvaisin ja 5:ssä koko ruho on rasvakerroksen peittämä. (Lihateollisuuden tutkimuskeskus 2010.)

Nykyään tehdään paljon valintaa BLUP–indeksien avulla. Lyhenne BLUP tulee sanasta Best Linear Unbiased Prediction. Menetelmässä erotetaan mittaustuloksista perimän ja ympäristön vaikutukset toisistaan ja saadaan perinnöllinen odotusarvo eli genotyyppi. Indeksien laskemiseksi verrataan eläintä rotutovereihinsa: onko se enemmän sukulaistensa kaltainen (perinnöllistä) vai muun saman karjan kaltainen (hoidollista). Kun ulkoiset tekijät ja sukulaissuhteet on laskettu mittaustuloksiin mukaan, saadaan indeksi. (Foktechnische Commissie NTS & TSNH 2014) Myös Suomessa käytetään mittarina BLUP–indeksejä. BLUP-menetelmällä lasketaan kasvuindeksi (perinnöllinen kasvukyky), lihakuusindeksi (perinnöllinen lihakuus), rasvaindeksi (perinnöllinen taipumus rasvoittua) ja eläväEUROP–indeksi eli indeksi elävälle eläimelle tehdystä EUROP-luokituksesta (teurasluokan periyttämiskyky). Lisäksi lasketaan yhdistelmäindeksi nimeltä lihantuotantoindeksi kasvunopeuden sekä selkälihaksen ja rasvan paksuuden perusteella. (Suomen Lammasyhdistys 2016) Hollannissa lasketaan vastaavasti odotusarvot sikiävyydelle, kasvulle, rasvan paksuudelle sekä lihakuudelle. (Foktechnische Commissie NTS & TSNH 2014)

2.2 Jalostuseläinten valinta

Jalostuseläimet valitaan usein vielä fenotyypin eli ulkoisen olemuksen perusteella. Varsinkin sikiävyyttä ja teuraslaatua ajatellen tämä on huono, sillä ympäristöllä on suuri vaikutus tulokseen. Tulevaisuudessa genomimäärittäminen voitaisiin tehdä kuten naudoilla eli DNA-määrittämisen avulla. Tällöin tiedot saadaan heti eikä esimerkiksi päseillä tarvitsisi odottaa sen tyttärien karitsoimista. (Foktechnische Commissie NTS & TSNH 2014)

Hollannissa on laadittu taulukko jalostukseen valittavien eläinten raja-arvoista. Näitä raja-arvoja tiukennetaan vuosittain kohti tavoitetta. Lisäksi, jos karitsaa joudutaan lisäruokkimaan väkirehulla, sitä ei tule käyttää jalostukseen. Väkirehuruokinnalla saadaan eläimiä, jotka kasvavat hyvin valkuaisrehulla, muttei karkearehulla. (Foktechnische Commissie NTS & TSNH 2014)

Hollannissa on suunniteltu valintaindeksin kehittämistä. Jokaiselle ominaisuudelle annetaan asteikolta arvosana BLUP-indeksin tai genomimäärittämisen perusteella. Talouteen vaikuttavilla ominaisuuksilla annettaisiin

suurempi painoarvo ja kaikki laskettaisiin yhteen. Ajatus on peräisin Iso-Britannian Basco-ohjelmasta. (Foktechnische Commissie NTS & TSNH 2014) Iso-Britanniassa on otettu käyttöön ohjelma nimeltä Basco jo vuonna 2004. Tämä helpottaa valintojen tekemistä. Ohjelmaan rekisteröidään syntyneet karitsat (myös kuolleet). Lisäksi merkataan syntymäpaino ja karitsoinnin helppous. Jos karitsa on jouduttu siirtämään toiselle uuhelle tai kasvatettu käsin juottamalla, se merkitään. Ohjelmaan on mahdollista syöttää myös alkiosiertokaritsat niin, että siellä näkyy biologinen emä, isäpääsi ja kantajauuhi. Poistaessa lammasta merkitään syy poistoon. (Texel Sheep Society 2016) Mittaustulokset, kuten esimerkiksi ultraäänimittaukset lähetetään keskustoimistolle ja ne tallennetaan Bascoon. (Davis, C 2010) Kaikkien edellä mainittujen tietojen avulla saadaan arvot 13 eri ominaisuudelle. Arvot on muutettu indekseiksi ja lisäksi lasketaan kokonaisjalostusarvo. Indeksejä on mm. eri painoille, lihan laatutekijöille, emo-ominaisuuksille ja sisäloisherkkyydelle. Tietojen katsominen ei vaadi rekisteröintiä vaan kaikki voivat nähdä kaikkien eläinten tiedot. (Basco 2016) Liitteenä on esimerkki Basco indeksitaulukosta (Liite 1).

3 TEXEL-ROTU

3.1 Yleistä

Texel tunnetaan lihakkuudestaan, lihan laadustaan ja vähärasvaisuudestaan. Rotu onkin jalostettu lihantuotantoa ajatellen. (NTS ja TSNH n.d.) Rotu on sarveton eikä sen jaloissa tai päässä kasva villaa. Yleisin väri on valkoinen tummalla sierainympäristöllä. Huomattavasti harvinaisempi väri on blue texel, jonka villan väri voi olla kaikkea vaalean ja tumman harmaan väliltä. Villattomat alueet ovat mustat. Päässä ja villassa voi olla vaaleita merkkejä. Villa on keskiahioa ja tiheää. (Suomen Lammasyhdistys 2016)

Rodulla on loistava rehunkäyttökyky. Tunnusruokintaa ei tarvita lainkaan. Taloudellisuutensa lisäksi texel on helppohoitoinen. Karitsat ovat useimmiten syntymästään lähtien pirteitä, elinvoimaisia ja syövät hyvin. Aikuisena texelit ovat rauhallisia ja luottavaisia. (Parikka, P 2013, 14-15.)

Rotu kasvattaa jatkuvasti suosiotaan ja sitä käytetään ympäri maailmaa. Hollannin lampaista 70 % ovat texeleitä ja maasta viedään vuosittain yli 600 000 texelkaritsaa ympäri maailmaa. (NTS ja TSNH n.d.) Euroopassa texel on käytetyin terminaalirotu. Se kasvattaa suosiotaan jatkuvasti myös muun muassa Australiassa sekä Uudessa-Seelannissa. (Texel Sheep Breeders Society 2016)

3.2 Historia

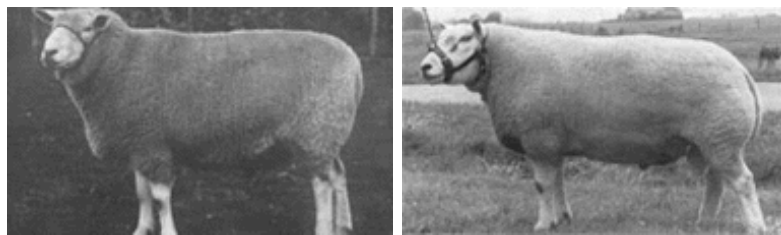
1900-luvun taitteessa Hollanti oli merkittävässä asemassa teuraslammamarkkinoilla Englannin kanssa. Kauppa käytiin Detfordin lihataloissa. Senaikaiset hollantilaisten välittäjien lampaat joutuivat siten kilpailuun englantilaisten lammastrotujen kanssa. Hollantilaisten rotujen suurimmat

laadulliset puutteet olivat paremmissa lihanosissa ja luuston voimakkuudessa, minkä takia kilpailu kävi kohtuuttomaksi. Kun Englanti pisti rajat kiinni suu- ja sorkkataudin pelossa, oli Hollannin luontevaa alkaa jalostamaan polderilammastaan paremmaksi englantilaisten rotujen avulla. Hollantiin tuotiin kaikenlaisia englantilaisia rotuja ja Hollannin jalostuksesta tuli kaaos. (Everts, J & R n.d.)

Lopulta Texelin alueen maanviljelijät alkoivat jalostaa tästä sekamelskasta yhtenäisempää tyyppiä, josta tuli nykyisen texelin perusta. Vanha texel (joka oli olemassa jo Texel-saarella) muutettiin kaikenlaisten risteytysten myötä. Toisin kuin mantereella, Texelissä jalostus oli järjestelmällisempää. Eräs pohjoishollantilainen komissio osti Englannista neljä erirotuista pääsiä: Cotswold, Hampshire Down, Lincoln ja Wensleydale. Näillä astutettiin paikalliset uuhet. Komissio arvosteli vuonna 1907 näiden jälkeläiset. Cotswold ja Hampshire Down risteytyksiä pidettiin huonompana, joten risteytystä jatkettiin Lincolneilla ja Wensleydalella. (Everts, J & R n.d.) Sen ajan texelistä kuva kuvan 1 vasemmalla puolella.

Pohjois-Hollannissa perustettiin lammasjalostusyhdistys vuonna 1909. Sen seurauksena rotutyyppi alkoi muodostua. Yhdistyksen tekemän rotumäärittelmän sekä tiukan lihatuotantoon suuntaavan jalostusvalinnan avulla oli parempi texel nopeasti jalostettu. (Everts, J & R n.d.)

Myös muualla Hollannissa parannettiin polderilammasta englantilaisilla roduilla. Texel-lammas tunnettiin oikeastaan vain Texel-saarella ja Pohjois-Hollannissa. 1920-luvulla texel alkoi levitä koko maahan, mutta erilaista lammastyyppeä oli vieläkin paljon. Toisen maailmansodan jälkeen tätä vaihtelua ei ollut enää nähtävissä. (Everts, J & R n.d.) Kuva tyyppillisestä texelistä 1970-luvulla kuvassa 1 oikealla puolella.

Kuva 1. Rodun kehitys on selkeästi nähtävissä: texel vuonna 1907 ja 1975 (Slikker, M n.d.)

3.3 Rotumäärittelmät

3.3.1 Hollannin rotumäärittelmä

PÄÄ

Hyvin muotoutunut pää hyvillä mittasuhteilla, ilmeikäs ja valkoinen karvoitus. Sivuprofiilista katsottuna on suora otsapenger ja edessä leveä musta nenä. Ylä- tai alapurenta ei ole sallittu. (Rassencommissie Texel 2013)

MITTASUHTEET

Texel on keskikokoinen lammas. Korkeuden, pituuden ja varsinkin rintakehän syvyyden ja leveyden mittasuhteet ovat tärkeitä.

Toivottavat mittasuhteet uuhille ovat: korkeus 65 cm, pituus 75 cm, rintakehän syvyys 34 cm ja paino 1-vuotiaana 75 kg.

Pässeille tavoitteena: korkeus 70 cm, pituus 80 cm, rintakehän syvyys 36 cm ja paino 1-vuotiaana 95 kg. (Rassencommissie Texel 2013)

LIHAKKUUS

Runko on kauttaaltaan lihaksikas: kaulasta selkään ja ekstra täytettyihin alaselkään ja reisiin. Ulkoneva lihaksisuus reisien sivulla on toivottavaa. Takaneljännes on leveä ja hyvin kehittynyt ja ristiselkä on pitkä sekä hie-man loiva. (Rassencommissie Texel 2013)

YLEISVAIKUTELMA

Selkä on ylhäältä katsottuna laatikkomainen ja sopivan leveä. Selkälinja on jatkuvasti aavistuksen jännittyneenä. Kaula on sopivan pituinen ja sivulta katsottuna oikeassa paikassa rungon jatkeena. Roikkuva pää ja lyhyt niska ei ole toivottavaa. On tärkeää, että rintalasta jatkuu tarpeeksi eteen ja on sopivan levyinen. Etu-, keski- ja takaosa muodostavat kokonaisuuden, jonka pituus on tärkeä. Kevyt häntä on kiinnittynyt tarpeeksi ylös ja se on oikean pituinen. (Rassencommissie Texel 2013)

TYYPPI

Tyyppin määrittäminen on vaikeinta, sillä se tehdään tunnepohjaisesti. Käytännössä se katsotaan pään ilmeestä ja rodunomaisesta ulkoisesta olemuksesta. Tyyppi määritetään siis tavasta millä lammas esittelee laatunsa, tyylikkyytensä ja voimansa ympäristölleen. (Rassencommissie Texel 2013)

JALAT

Jalat ovat sirot, kuivat ja voimakkaat. Seisominen ja liikkuminen täytyy olla virheetöntä. Kintereessä pitää olla tarpeeksi voimaa ongelmattoman lisääntymisen takaamiseksi: pässin täytyy pystyä astumaan monta uuhia. (Rassencommissie Texel 2013)

KARVOITUS

Runkoa peittää valkoinen, hieno ja tiivis karva. Päässä ja jaloissa ei ole villaa, mutta niissä on valkoinen karvoitus. Isot mustat alueet karvassa tai karvattomissa ruumiinosissa ei ole sallittua. (Rassencommissie Texel 2013)

3.3.2 Suomen kantakirjaohjesääntö

Kantakirjausohjesäännöissä kaikilta roduilta arvostellaan samat osa-alueet: rakenne, koko, villa, sikiävyys ja emo-ominaisuuksien. Pässeillä sikiävyys ja emo-ominaisuudet arvot saadaan laskemalla emän ja isänemän keskiarvo. Jos pässillä on jo jälkeläisiä, niiden tulokset lasketaan myös mukaan. (Maaseutukeskusten liitto 1995.)

Texelin aikaisempi kantakirjeohjesääntö on laadittu vuonna 1995 eli yli 20 vuotta sitten. Vuonna 2016 kantakirjaohjesääntö uusittiin. Mitään isoja muutoksia ei kuitenkaan tullut. Vuoden 2016 versiosta poistuivat ne osat, jotka arvostellaan rakenteesta. Nämä olivat rungon pituus, syvyys ja leveys, rinta, selkä, lantio, lautanen, reisi sekä jalkojen vankkuus ja asento. Arvostelu tehdään edelleen silmämääräisesti. Virheeksi lisättiin huono liikuntakyky sekä ahtaat hengitystiet. Tarkempaa tavoitetta ei siis kirjattu. (Maaseutukeskusten liitto 1995 ja Proagria keskusten liitto 2016)

Ideaalikokoa pienennettiin joka ryhmässä 5 kg. Kun vuoden 1995 ideaalikoot eli arvoluokan 1 arvoiset olivat alta kaksivuotiaana pässille vähintään 80 kg ja uuhelle 60 kg, ovat ne vuonna 2016 75 kg ja 55 kg. Yli kaksivuotiaiden tavoitepaino laski vastaavasti pässeillä 95 kg:sta 90 kg:aan ja uuhilla 70 kg:sta 65 kg:aan. Nykyään siis yhä pienemmät eläimet saavat arvoluokan 1. Tarkempia mittoja ei määritely, mutta lisämainintana tuli, että mitattavan eläimen tulisi olla kuntoluokassa 2-4 ja runkomittoja voidaan ottaa koon ja rakenteen määrittämisen tueksi. (Maaseutukeskusten liitto 1995 ja Proagria keskusten liitto 2016)

Villan tulee olla tasaista ja virheetöntä. Siinä ei tullut muutosta. Sikiävyyden tavoite on kerran karitsoineella 2 elävää karitsaa ja useammin karitsoineella 1,8 karitsaa. Vuoden 2016 kantakirjaohjesäännön mukaan riittää useammin karitsoineella 1,7 karitsaa parhaimman arvosanan saamiseksi. Emo-ominaisuudet tarkoittavat käytännössä karitsatuotosta. Tavoitteena on molemmissa ohjesäännöissä sama 35 kg:n karitsuepaineo 6 viikon iässä. (Maaseutukeskusten liitto 1995 ja Proagria keskusten liitto 2016)

3.3.3 Suomen rotumääritelmä

Suomen Texel -yhdistys on laatinut kantakirjaohjesääntöjen tueksi texelin arvosteluohjeet. Rotumääritelmässä ilmenee tarkemmin millaisia rakenteellisia ominaisuuksia toivotaan. Tavoitteet ovat hyvin lähellä Hollannin rotumääritelmää. (Suomen Texel-yhdistys 2016)

Jalkojen täytyy olla tarpeeksi vahvat ja hyvin kulmautuneet. Rungon tulee olla lihaksikas ja tasapainoinen. Olkapäiden ei tulisi olla liian voimakkaat. Takaosan toivotaan olevan pitkä ja leveä. Purentavikaa ei saa olla. Hollannin rotumääritelmän tavoin päätä pidetään tärkeänä rotuleiman tuojana. Toivottavia ominaisuuksia ovat oikeat mittasuhteet, tumma pigmenttinen ja ilmeeltään rohkea. Lisäksi mainitaan, että uuhien utareet eivät saa olla epämuodostuneet tai kyhmyiset ja päseillä pitää olla tarpeeksi isot, samankokoiset ja koostumukseltaan oikeanlaiset kivekset. Tavoitekoot ja -painot näkyvät taulukossa 1. (Suomen Texel -yhdistys 2016)

Taulukko 1. Rotumääritelmän yhteyteen laaditut tavoitepainot ja mitat (Suomen Texel -yhdistys 2016)

	Uuhet	Pässit
Korkeus	60 - 70	65 - 75
Pituus (cm)	70 - 80	75 - 85
Paino (kg)	65 - 85	90 - 110

Mitat ja painot ovat aikalailla samat, mitä Hollanninkin tavoitteessa. Ylämainituilla painoilla lampaat saavat kantakirjauksesta arvoluokan yksi. Kantakirjauksessa ei ole kuitenkaan määritelty ylärajaa. Täten arvoluokan 1 saa myös esimerkiksi 100 kg painoinen uuhi tai 130 kg painava pässi.

Jalostustavoitteita on listattu neljä: 2 karitsaa vuonuetta kohden, nopea-kasvuiset karitsat, ylläpitää hyviä emo-ominaisuuksia ja parantaa edelleen lihakkuusominaisuuksia. (Suomen Texel –yhdistys 2016) Nämä neljä kohtaa ovat täsmälleen samat, mitä Hollannissa laadittiin vuonna 1997. (Fok-technische Commissie NTS & TSNH 2014)

4 TEXEL ERI MAISSA

4.1 Texel Suomessa

Suomessa texeleissä on suurta vaihtelevuutta. Tauraslaatu vaihtelee O:stä E:hen. Siemennyksien avulla Suomessa on syntynyt myös superior-luokan karitsoita. Keskimääräinen luokitus on U. Rasvaisuus on luokkaa 2. Sikiävyys on suhteellisen matala: vuonna 2015 1,62 karitsaa / uuhi. Karitsakuolleisuus on kuitenkin alhainen: samaisena vuonna eloon jäi 1,54. Karitsoiden syntymäpaino on keskimäärin 5-6 kg ja päiväkasvu noin 250 g. Emojen karitsatuotokseksi kertyy vajaa 30 kg. (Suomen lammasyhdistys 2016). 135 päivän paino on keskimäärin 50 kg. Suurimpana kehityksen kohteena on teurasprosentti, joka on Suomessa vain noin 43 %. (Puntila, M-L 2008) Aikuisena pässit painavat 90 - 110 kg ja uuhet 75 - 90 kg. (Suomen lammasyhdistys 2016) Kuvassa 2 on tyypillinen suomalainen texeluuhi Suosaaren karjasta vuonna 2013.

Kuva 2. Suomalainen texeluuhi (Mikkonen, S 2013)

4.2 Texel Hollannissa

Hollannin kaikkien rotujen keskimääräinen teuraslaatu on R2. Texeleillä se on huomattavasti korkeampi. Sikiävyys on ensikoilla 1,25 karitsaa / uu-

hi ja vanhemmilla uuhilla 1,85 karitsaa / uuhi. Karitsoiden syntymäpaino on keskimäärin 5 kg ja päiväkasvu noin 225 g. Teuraskypsinä 24-viikkoisina elopainoa on keskimäärin 44 kg. Tämä tarkoittaa 135 päivän painona noin 36 kg. Teurasprosentti on erittäin korkea: 55 – 60 %. Aikuisena pässit painavat keskimäärin 95 kg ja uuhet 75 kg. (NTS ja TSNH n.d.)

Rodun alkuperäismaassa rotua on kehitetty jo pitkään. Vuonna 1997 kirjoitettiin lyhyt yleispiirteinen rotukuvaus ja jalostussuunnitelma. Ainoa konkreettinen tavoite oli keskimääräinen sikiävyys kaksi karitsaa vuonuetta kohden. Lisäksi tavoitteeksi nimettiin nopea kasvu, hyvä ruholaatu sekä hyvät emo-ominaisuudet. Vuonna 2013 texelin jalostustoimikunnat NTS (Nederlands Texels Schapenstamboek) ja TsNH (Texels Schapenstamboek in Noord-Holland) kehittivät ja konkretisoivat vuoden 1997 jalostustavoitteita suuren mittakaavan mukaan. Tästä syntynyt raportti on nimeltään ”Fokdoel 2020: een duurzame texelaar” eli suomeksi ”jalostustavoite 2020: kestävä texel”. Raportissa on 26 sivua ja sitä kehitettiin yli puolen vuoden ajan. (Foktechnische Commissie NTS & TSNH 2014.)

Hollantilainen lampuri ja innokas jalostaja sekä tutkija Martin van Aken kritisoi jalostustavoitetta lampaiden koon osalta. Hänen tutkimuksiensa mukaan pienemmät eläimet tuottavat enemmän hehtaaria kohden. Tämän kritiikin johdosta jalostustoimikunnat palasivat jalostustavoitteeseen uudestaan vuonna 2014, jolloin se muokattiin lopulliseen muotoonsa. (Foktechnische Commissie NTS & TSNH 2014.)

4.2.1 Jalostustavoite 2020

Jotta texelin kehitys kotimaassansa ei pysähtyisi, jalostustoimikunnat NTS ja TsNH ovat laatineet laajan suunnitelman rodun kehittämiseksi. Isoksi ongelmaksi on muodostunut sukutaulullisten eläinten ja tuotantoeläinten jalostuksen eriytyminen. Tavoitteena on yhtenäistää tavoitteet niin, että se tyydyttäisi sekä sukutaulullisten näyttelylampaiden kasvattajia että lihan tuottajien toiveet. Lisäksi rotu halutaan jalostaa myös täyttämään kansainväliset vaatimukset, jotta mikään rotu ei pääsisi horjuttamaan texelin asemaa ylivertaisena lihantuottajana. Tärkeimmiksi ominaisuuksiksi muodostuvat täten tuotanto-ominaisuudet sillä siellä saralla markkinat ovat kaikista suurimmat. (Foktechnische Commissie NTS & TSNH 2014)

Koska texel ei voi olla paras kaikkien ominaisuuksien suhteen, jalostustoimikunnat ovat valinneet kaksi tärkeintä ominaisuutta: teuraslaatu ja hedelmällisyys. Näiden ohella halutaan keskittyä toiminnallisuuteen ja ulkoiisiin rotuominaisuuksiin. Tavoitteista on laadittu konkreettinen lista: (Foktechnische Commissie NTS & TSNH 2014)

1. Karitsoi ja kasvattaa vuosittain 2 karitsaa itsenäisesti.
2. Vähintään viisi tuotosvuotta.
3. Karitsojen päiväkasvu vähintään 300 g/pv pelkällä nurmella
4. Ulkomuotoarvostelusta korkein arvosana
5. Teuraslaatu arvostelultaan vähintään E 2.

Texeleiden keskimääräinen sikiävyys Hollannissa oli vuonna 2013 1,8 eli 0,2 karitsan päässä tavoitteesta. Näiden kahden karitsan pitäisi syntyä ongelmitta ilman ihmisen avustusta ja elinvoimaisena. Kuuden kuukauden ikäisenä painon tulisi olla noin 65 kg, joka tarkoittaa 300 gramman päiväkasvua. Tavoitteena on nopea kasvu ensimmäiset 135 päivää, johon mennessä olisi kerrytetty 44 kg elopainoa. Tämän jälkeen kasvu voi hidastua huomattavasti. Hollantilaiset eivät halua lähteä kilpailemaan kasvussa nopeakasvuisten brittiroitujen kanssa. Nämä isot rodut vaativat kasvaakseen väkirehulisää. Näiden nopeakasvuisten eläinten lihan laatu heikkenee ja ne rasvoittuvat herkemmin. Jos texelkaritsaa täytyy lisäruokkia, tulisi lisärehun valkuaisen olla matala tai karitsaa ei tulisi jättää jalostukseen. Muuten tulee valittua jalostuseläimiksi sellaisia yksilöitä, jotka kasvavat hyvin väkirehulla mutteivät karkearehulla. (Foktechnische Commissie NTS & TSNH 2014)

Myös Hollannissa lampaiden suurin taloudellinen tuotos tulee karitsoiden lihasta. Texeleiden teuraslaatu on ensiluokkainen ja siihen halutaan panostaa jatkossakin. Lihantuottoon vaikuttavat teuraslaatu ja kasvu eli paino. Arvoltaan yksi oleva rasva on liian kuivaa, joten optimirasvaisuus on kaksi tai jopa lähempänä kolmea. Teuraslaatu perustuu ruhon lihaprosenttiin. Sen perusteella tehdään (S)EUROP arvostelu, johon kilohinta on kytketty. Hinta kasvaa progressiivisesti ruholuokan parantuessa. (Foktechnische Commissie NTS & TSNH 2014)

Rodun käytännöllisyyteen halutaan myös panostaa, jotta texel olisi kilpailukykyinen esimerkiksi risteytystuotannon sijaan. Ominaisuuksia ovat esimerkiksi hyvät jalat, hyvän mallinen kuono hengittämistä ajatellen, ei herkkyyttä sairauksille, helpot karitsoinnit, hyviä imettämään, ei herkkyyttä utaretulehduksille ja pässit hyviä tiineyttämään. Kaikkeen ei voi panostaa samaan aikaan, joten on päätetty keskittyä pääasiassa emon ominaisuuksiin: uuhilla viisi tuotosvuotta, karitsoinnit helppoja eli eivät tarvitse ihmisen apua sekä minimaalinen karitsakuolleisuus ensimmäisen vuoden aikana. (Foktechnische Commissie NTS & TSNH 2014)

Hollantilaiset ovat ylpeitä rotunsa ulkoisesta olemuksesta ja haluavat säilyttää sen. Tämän takia jalostustavoitteeksi kirjattiin, että näyttelyarvosanaksi pitää saada ulkomuodosta A, joka on korkein arvosana. Kuvassa 3 on tyypillisen mallinen hollantilainen lihaksikas texel. Kasvattajat käyvät lammasnäyttelyissä ottaakseen mittaa toisista kasvattajista ja mainostaakseen omaa eläinainestaan. Nykyään näyttelyissä katsotaan lähinnä ulkoista olemusta. Jatkossa olisi hyvä, että tuottavuus ja käytännöllisyys otettaisiin huomioon. Uusia luokkia voisi olla yli viisivuotiaiden luokka, jossa arvostellaan ainakin jalat, hampaat ja utareet. Toinen voisi olla jälkeläisluokka, missä esitellään samaan aikaan isoemä, emä ja tytär. (Foktechnische Commissie NTS & TSNH 2014)

Jalostustavoitteessa pohditaan lampaan koon merkitystä. Tutkimuksen mukaan pienemmillä eläimillä on keskimääräisesti lyhyempi elämä, joka tarkoittaa suurempaa uusiutumisosuutta eli vähemmän myyntiin tai teuraaksi meneviä eläimiä. Isoimmilla texeleillä on pienempi karitsakuolleisuus. Kuluvertailuun otetaan huomioon myös työkustannukset. Pienempiä

eläimiä tarvitaan enemmän, mikä tarkoittaa enemmän töitä, muun muassa useampi sorkka leikattavana ja enemmän lampaita kerittävänä. Toisaalta yhdelle hehtaarille saadaan enemmän eläimiä, sillä ne syövät vähemmän. Sisällä ollessa koko ei taas ole ratkaiseva tekijä vaan lukumäärä. Risteytystuotantoa ajatellen pässin minimikorkeus tulisi olla 65 cm, joka tarkoittaa noin 60 kg elopainoa. Aikuisten texeleiden tavoitteeksi asetettiin pässille: korkeus 75, pituus 88, syvyys 38, paino 105 kg ja uuhille korkeus 68, pituus 80, syvyys 34, paino 80 kg. (Foktechnische Commissie NTS & TSNH 2014)

Kuva 3. Hollantilainen texeluuhi (TES 2012)

4.2.2 Martin van Akenin tutkimus

Martin van Aken on pitkän linjan texelkasvattaja, joka jatkaa isänsä aloittamaa puhdasrotuisten texeleiden jalostamista. Hän on lisäksi innokas tutkimuksen tekijä ja ottaa runsaasti kantaa lammasjalostuksellisiin seikkoihin. Van Akenin suurin kritiikin aihe on texeleiden yhäti kasvava koko. Siihen liittyen hän teki tutkimuksen, jossa osoittaa pienempien texeleiden olevan tuottoisampia. (Aken van, M 2015)

Kaikki perustuu siihen, kuinka paljon pystytään tuottamaan karitsanlihaa hehtaaria kohden. On olemassa yksinkertainen laskukaava selvittääkseen, kuinka monta uuhia voidaan ylläpitää hehtaarilla: $30 \times (\text{elopaino} \times 0,75)$. Näin ollen isompia uuhia voidaan pitää vähemmän hehtaarilla. Tuottaakseen saman määrän karitsoita isoimmilla ja siten pienemmällä määrällä uuhia, sikiävyyden on kasvettava. Van Akenin laskelmien mukaan 60 kg painavat uuhet tuottavat 1,9 karitsalla yhtä paljon kuin 90 kg painavat uuhet 2,6 karitsalla. (Aken van, M 2015)

Hollannissa viikoittaisessa markkinatiedotteessa kerrotaan teurastamoiden maksama hinta karitsan ruhosta. Laadusta johtuva hintaero on 0,75 – 1 €/kg, joka tekee 15 – 20 €/karitsa. Samasta viikkotiedotteesta käy ilmi, että ruhopainoltaan yli 25 kg olevat eivät tuota enemmän kuin 22 kg:n ruhopaino. Tämä johtuu 20 - 22 kiloisten kysynnän paljoudesta eli ne voidaan myydä paremmalla hinnalla. Se, kuinka nopeasti karitsa saavuttaa halutun

ruhopainon, riippuu teurasprosentista ja kasvusta. Toinen tuottoon vaikuttava asia on ruhon laatu, jossa käytetään (S)EUROP-asteikkoa. S ja P luokkien hintaero on 1,5 € / kg. (Aken van, M 2015)

Laskelmien mukaan saman teurasprosentin karitsat kuluttavat yhtä paljon rehua kasvaakseen tietyn painoiseksi riippumatta päiväkasvusta. Ei ole siis vaikutusta onko kasvu 250 g / pv tai 350 g / pv. Toisella kuluu vain enemmän aikaa. Teurasprosentin pienentyessä karitsa tarvitsee enemmän rehua saavuttaakseen saman teuraspainon, sillä sen on kasvettava isommaksi. Tutkimusten mukaan karitsan 135 päivän paino korreloi aikuispainoon. 250 g / pv kasvavan karitsan odotettu aikuispaino on 70 – 75 kg ja 400 g / pv kasvava vastaavasti yli 100 kg painoiseksi. Hitaamman kasvun haittapuolena on kasvava riski sairastua tai kuolla ajan pidentyessä. (Aken van, M 2015)

”Jalostustavoite 2020” mukaan tavoitellaan 300 gramman päiväkasvua kuudessa kuukaudessa. Tämä tarkoittaisi 325 g / pv ensimmäisten 135 päivän aikana ja päädytään 85 – 90 kg painoisiin eläimiin. Sen painoisen uuhien pitäisi tuottaa 2,1 karitsaa vuodessa päästääkseen samaan tulokseen kuin nykyinen 70 kg painava ja 1,7 karitsaa tuottava uuhi. (Aken van, M 2015)

4.3 Texel muualla maailmassa

4.3.1 Ranska

Ranskalainen texel on samaa kokoluokkaa kuin suomalainen. Aikuiset uuhet painavat 80 - 90 kg ja pässit 115 - 130 kg. Pässien korkeus on 75 - 82 cm ja uuhien 68 - 72 cm. Runko on kartion muotoinen ja kaula lyhyt. (Wyffels, E 2014) Kuvassa 4 näkyy hieman kartiomaisuus. Teurasprosentti on korkea: keskimäärin 53 %. Päiväkasvu on 270 - 329 g / pv riippuen vuoneen koosta ja sukupuolesta. 70 päivän paino on keskimäärin 25 kg. Aikuisen sikiävyys on 1,79. (Es texel 2015)

Ranskassa tärkeimmät jalostuksen kohteet ovat emo-ominaisuudet (sikiävyys, maitoisuus) ja lihantuotanto-ominaisuudet (kasvu, rakenne, ruhon laatu). Jalostusvalinta kohdistuu pässihin, jotka käyvät läpi useita valintoja. (France Génétique Elevage 2014) Ensimmäinen valinta tehdään emän emo-ominaisuuksien perusteella. Valinnassa otetaan kuitenkin myös isäpässi huomioon, millä pyritään pitämään geneettistä monimuotoisuutta yllä. Seuraavaat valinnat tehdään kehityksen, kasvun, rakenteen ja rotu- sekä lisääntymisominaisuuksien perusteella. Kolmas valinta tehdään jälkeläisten perusteella ja valitaan 12 parasta eläintä, jotka otetaan keinosiemen-nysasemalle. (Es texel 2015)

Kuva 4. Ranskalainen texeluuhi (ES texel 2015)

4.3.2 Iso-Britannia

Iso-Britannian texelit on tuotu aikoinaan suurimmalta osin Ranskasta. Tästä johtuen myös brittiläiset texelit ovat suhteellisen isoja: keskimäärin uuhet 85 kg ja pässit 120 kg. Kuvassa 5 on isobritannialainen texeluuhi. Rungoltaan se on laatikkomainen ja sillä suhteellisen lyhyt kaula. Sikiävyys on ensikoilla 1,3 ja aikuisilla 1,6 – 1,8. Karitsat syntyvät isoina: 5 - 6 kg painoisina, mutta karitsointivaikeuksia esiintyy vähän. Emominaisuudet ovat hyvät. (Golverdingen, D.L. 2015)

Britanniassa texeleiden jalostus on edistyksellistä. 16 000 karitsasta on painojen ja ultraäänimittausten lisäksi laskettu laaja jalostusarvo. Tämä kaikki on osa Basco-ohjelmaa. Eri arvot on nähtävissä liitteessä 1 Basco. (Yates, sähköpostiviesti 17.11.2015.)

Kuva 5. Iso-Britannialainen texeluuhi (Foxhill Farm, 2016)

4.3.3 USA

Ensimmäiset texelit vietiin maahan vuonna 1985. Sen jälkeen muutamat kasvattajat ovat tuoneet Euroopasta uusia jalostuseläimiä. Aikuiset uuhet painavat 70 – 90 kg. Karitsat kasvatetaan nurmella ja ne kasvavat noin 250 g päivässä. Vieroituksen aikaan 12 viikon ikäisenä ne painavat keskimäärin 25 kg. Teurasikäisiä ne ovat 24 viikon ikäisenä ja painavat noin 44 kg. (Texel Sheep Breeders Society 2016) Kuvassa 6 yhdysvaltalainen texeluuhi.

Kuva 6. Yhdysvaltalainen texeluuhi (Texel Sheep Breeders Society 2016)

4.3.4 Norja

Norjaan texeliä on tuotu useampana vuotena ja käytetty paljon risteytyksissä esimerkiksi Norjan valkoisen lampaan kanssa. Tarkoituksena on ollut saada enemmän lihakkuutta paikallisiin rotuihin. Puhtaita texeleitä oli maassa alle 1 % vuonna 2006. Monesta lampaasta on kuitenkin epäselvää onko se puhdas texel vai risteytys. (Norsk Sau og Geit 2015) Kuvassa 7 norjalaistyyppinen texel.

Emo-ominaisuuksien jalostuksen valinta perustuu hyvään luonteeseen, luustoon, helppoon karitsointiin, utarerakenteeseen, maitoisuuteen ja siikiävyyden tavoitteena on 2 karitsaa. Tavoitekasvu on 400 g ja teurasprosentti yli 50 %. (Aarrestad, E n.d.)

Kuva 7. Norjalainen texel (Norsk Sau og Geit 2015)

4.3.5 Beltex

Beltex on Belgiassa jalostettu tuplalihakset omaava texel. Jalostusvalinnat on tehty nimenomaan silmälläpitäen tuplalihasta. Käytännössä beltex on siis superior luokan texel eikä oma rotunsa. Teurasprosentti on noin 60 %. Beltexiä on viety lähinnä Iso-Britanniaan, missä sitä käytetään isärotuna. Siellä se on saanut nimensä beltex. Suomessa Belgiasta tuotuja tuplalihas-texeleitä ei ole. (Beltex Sheep Society 2016)

Brittiläisen lampurin mukaan puhdasrotuisella beltexeleillä on huono maine karitsointien suhteen. Ongelmia on paljon ja keisarileikkaukset eivät ole harvinaisia, koska beltexelillä on taipumus kapeaan ja viistoon lantioon. Kuvassa 8 näkyy hyvin lantion viistous. Lisäksi niillä on lyhytikäisen lampaan maine. Suurimmat ongelmat tuovat leveät ja tasaiset selät, joiden takia ne eivät pääse itse kääntymään jaloilleen selälleen joutuessaan sekä hengitysongelmat. (Oughton, N 2015)

Kuva 8. Beltex (Jewitt, H 2012)

5 KYSELY TEURASKARITSAN HINNAN MÄÄRÄYTYMISESTÄ

5.1 Kyselyn tavoitteet ja toteutus

Kyselyn tavoitteena oli selvittää, millaisia ominaisuuksia teurastamot arvostavat karitsoissa ja lampaissa. Samalla selvitettiin teurastamojen hintapolitiikka. Kyselyn tuloksien avulla saatiin taloudellinen näkökulma texelin jalostuksen suunnitteluun.

Lampaita teurastavat yritykset löytyivät Eviran sivuilta hyväksytyjen suomalaisten liha-alan laitosten luettelosta (Liite 2). Teurastamoita oli yhteensä 37. Teurastamoista laadittiin Excel-taulukko, johon koottiin oleelliset tiedot eli teurastamon nimi, paikkakunta, sähköpostiosoite ja puhelinnumero. Kysely tehtiin Google Forms -kyselylomakkeen avulla (Liite 3). Lomake lähetettiin saatekirjeen kera sähköpostitse (Liite 4). Vastauksia tuli vain viisi, joten muut teurastamot soitettiin läpi. Lopulta vastauksia saatiin 23:lta eri teurastamolta. Haastattelujen tulokset kirjattiin haastattelutilanteessa muistiin tietokoneella. Sähköpostivastaukset olivat jo valmiiksi tekstimuodossa.

5.2 Kyselyn tulokset

5.2.1 Vastaaajien taustatiedot

Vastanneet teurastamot sijaitsevat ympäri Suomea. Vastauksia tuli 14 eri maakunnasta maan päästä päähän. Joukossa oli pieniä tilateurastamoita ja isoja lampaisiin erikoistuneita teurastamoita. Neljä vastanneista ei teurastanut enää tai eivät olleet ikinä teurastaneet lampaista, vaikka luvat siihen on. Kuudella teurastamolla toiminta oli hyvin pientä: teurastetaan vain omia karitsoita ja lampaista, tehdään hieman rahtiteurastusta tai ostetaan muutamia kymmeniä karitsoita vuodessa. Osto tai rahtiteurastus tehtiin kiinteällä hinnalla, joten teurastettavien karitsoiden koolla ja ominaisuuksilla ei juuri ole väliä.

5.2.2 Hinnan määräytyminen

Rahtiteurastuksessa hinta koostuu useimmiten teurastuksesta, leikkuusta ja pakkauksesta. Teurastukselle on kiinteä kappalehintaa. Joillakin teurastamoilla teurastus voi mennä selkeästi isommilla (ruhopaino yli 30 - 40 kg) eläimillä kilohinnalla. Leikkuu hinnoitellaan useimmiten kilojen mukaan. Perusleikkuu on halvempi kuin erikoisemmat enemmän työtä vaativat leikkuut. Eri teurastamoiden välillä on hieman eroa hinnoittelussa.

Kyselyyn vastanneista yksitoista teurastamo ostaa säännöllisesti karitsaa itselleen myyntiin. Näistä vajaa puolet ei tee ruhojen EUROP-luokituksia. Syyksi mainittiin pienet ostomäärät ja EUROP-luokituksen siirtymisen kustannukset. EUROP-luokituksia voi tehdä vain koulutuksen saanut henkilö. Yhdeksi syyksi mainittiin myös pitkä historia samojen tuottajien kanssa. Samalla tavalla on ostettu jo 30 – 40 vuotta eivätkä vanhat lampu-

rit ole välttämättä kiinnostuneita jalostamaan katrastaan lihaksikkaammaksi.

EUROP-luokituksen tekevät teurastamot maksavat paremmasta teuraslaadusta korkeamman kilohinnan. Taulukossa 2 on kyselyyn vastanneiden teurastamojen keskimääräinen maksama lisä eri luokista.

Taulukko 2. Teuraslaadusta keskimäärin maksettava lisä tai vähennys (€/kg).

EUROP	
E	+ 0,90
U	+ 0,64
R	+ 0,35
O	0
P	- 0,49

Luokan parantuessa O:sta hintaan tulee keskimäärin 30 senttiä lisää jokaisesta luokasta. Jokaisesta luokasta maksettava lisä laskee hieman mitä paremmaksi ruho menee. P-luokan hinnanvähennys on kuitenkin selkeästi enemmän kuin mitä paremmasta maksetaan lisää (- 0,49 € / kg). Tämä johtuu siitä, että P-luokan lampaalta ei oikein saa leikattua laadukkaita lihoja. P-luokan ruho on leikattava myös lähestulkoon kokonaan luuttomana, sillä luun osuus on niin suuri. P-luokan lampailla voi olla vielä suurempi vähennys tai siitä ei makseta mitään.

Teurastamot kokivat rasvaisuuden isommaksi ongelmaksi kuin alhaisen teuraslaadun. Kuluttaja ostaa mieluummin O2 ruhosta lihaa kuin R4:sta. Useampi teurastamo, jotka eivät tee EUROP-luokitusta katsovat silti silmämääräisesti rasvaisuuden ja alentavat kilohintaa. Taulukossa 3 on kyselyyn vastanneiden teurastamojen keskimääräinen ottama vähennys rasvaisuudesta. Ideaaliluokat ovat 1 ja 2. Rasva 1 on harvinainen, joten käytännössä tavoitellaan luokkaa 2. Isoin hinnanalennus tulee siirtyessä luokasta 3 luokkaan 4. Taulukosta voi päätellä että 2 ja 3 luokan välinen ero ei ole niin paha ja 4 luokan jälkeen joudutaan muuttamaan leikkuuta jo niin, ettei luokka 5 sitä enää niin paljon pahenna.

Taulukko 3. Rasvaisuudesta keskimäärin otettava vähennys (€/kg).

Rasva	
1	0
2	0
3	- 0,22
4	- 0,84
5	- 1,25

Teuraslaadun ja rasvaisuuden lisäksi useimmiten eläimen koko vaikuttaa hinnoitteluun. Optimaalinen koko vaihteli paljon teurastamoiden välillä. Joillekin teurastamoille kelpaa kaikki alle 1-vuotiaat samalla hinnalla ja toisessa ääripäässä vain tietyn raja-arvojen väliin jäävät eläimet ostetaan. Suurimmalla osalla teurastamoista on jonkinlainen taulukko kuinka paljon hinta laskee, jos eläin on ali- tai ylikokoinen. Alikokoisen ongelma on saattavan lihan vähyys suhteessa työhön. Isokokoista on taas vaikea saada

myydyksi, sillä yksittäiset ruhonosat ovat liian isoja kuluttajalle. Varsinkin viulun ylikasvaminen on ongelma, koska se ei ehkä mahdu tavalliseen uuniin.

Karitsoiden keskimääräinen tavoiteruhopaino on 17 – 24 kg. Karitsapalkkio maksetaan kuitenkin vain yli 18 kg karitsoille ja jossain paikoissa hinta voi laskea jo 23 kg jälkeen, joten ideaaliruhopainona voidaan pitää 18 – 23 kg. Alikokoisesta ruhosta hinta pienenee noin 0,75 € / kg ja alittaessa 12 kg hinnanalennus on lähempänä kahta euroa tai ei osteta ollenkaan. Ylikokoisesta ei rangaista yhtä paljon. Ruhon lähentyessä 30 kg hinnanalennus on suunnilleen 0,5 € / kg.

5.2.3 Muita huomioita

Moni teurastamo mainitsi, että niissä ei juuri teurasteta texeliä, joten ne eivät osanneet muita rodun teurasominaisuuksiin liittyviä asioita sanoa. Muutamilla teurastamolla oli huonoja kokemuksia texelin rasvoittumisen kanssa. Heidän mukaansa moni ylikuokki texelinsä, varsinkin uuhikaritsat, rasvaisiksi. Osittain tilanteeseen on auttanut palaute tuottajalle, mutta kehittymistä oikeampaan ruokintaan tarvitaan vielä. Toisaalta useampi kertoi, että oikein ruokittu liharotuinen on arvokas. Liharotuisesta saatetaan myös maksaa enemmän pelkästään rotunsa takia.

Pitkien välimatkojen maana tuloihin vaikuttavat suuresti myös kuljetuskustannukset. Esimerkkinä annettiin 150 eläimen keräilylenkki, jonka pituudeksi tulee 500 - 600 km. Kustannukset ovat noin 1,5 € / km. 550 km matkalla laskettuna kuluja kertyy 825 €. Jos eläinten ruhopaino on keskimäärin 16 kg, kuljetuskulut ovat 0,34 € / kg. Vastaavasti 23 kg ruhopainolla kuljetuskulut ovat 0,24 € / kg. Kulut vähenevät siis melkein 30 prosentilla isommilla karitsoilla.

5.3 Tulosten tarkastelu

Suoramyyntiä ajatellen tärkein olisi mahdollisimman suuri teurasprosentti, sillä leikkuu ja pakkaus hinnoitellaan useimmiten teuraspainon mukaan. Myös laadulla on vaikutusta. Jos liha on laadukasta, asiakkaat ostavat sitä todennäköisemmin uudestaankin.

EUROP-arvosteluja tekeviä teurastamoita on Suomessa yllättävän vähän. Ne teurastamot, joita ei tavoitettu, olivat suurimmaksi osaksi pieniä teurastamoita, joista suurin osa ei todennäköisesti tee luokitusta. Oletettavasti reilusti alle puolet karitsoita ostavista ei luokittelle ruhoja. Jos luokituksia ei tehdä ja osto tehdään kilohinnalla, se ei kannusta panostamaan ruhojen laatuun. Vastaavasti kiinteä kappalehinta karitsaa kohden ei myöskään kannusta panostamaan lihakuuteen tai kokoon. Muutama teurastamo kuitenkin mainitsi harkinneensa siirtymistä EUROP-luokitukseen. Jatkossa voi olla mahdollista, että yhä useampi teurastamo arvostaa laatua ja lihakuutta enemmän.

Myydessään teurastamolle, joissa luokituksia tehdään, lampurin eri luokista saama maksu on jo tuntuva. Otetaan esimerkiksi tila, joka myy vuosittain 100 karitsaa, jotka ovat ruhopainoltaan 22 kg. Parannus luokasta O luokkaan R tarkoittaa vuositasolla 770 € enemmän tuottoa ($100 \times 22 \times 0,35 = 770$). Kahden luokan nousu samalla tilalla tarkoittaa 1 408 € enemmän tuottoa vuodessa ($100 \times 22 \times 0,64 = 1\,408$).

Eläimen lihakkuus ja kasvukyky ovat myös tärkeässä asemassa. Otetaan esimerkiksi uuhikaritsa, joka ei juuri kasva eikä tee lihastakaan. Elopaino ei tahdo nousta 40 kg:sta ylemmäs. Teurasprosentti on esimerkiksi 45 %. Ruhopaino on tällöin 18 ($40 \times 0,45 = 18$), joka juuri ja juuri saavuttaa karitsapalkkion. Karitsa on rasvaisuudeltaan luokassa 2, jolloin hinnasta ei lähde vielä pois. Jos tätä karitsaa yritetään väkirehulla kasvattaa isommaksi, se todennäköisesti rasvoittuu. Oletetaan, että lisäruokinnalla saadaan 6 kg lisää, mutta samalla se on rasvoittunut luokkaan 4. Teuraspaino on tuolloin 20,7 ($46 \times 0,45 = 20,7$). Tämä tarkoittaa hinnassa noin 17,4 € vähennystä ($20,7 \times 0,84 = 17,388$). Jos karitsa on laadultaan O ja kilohinta sille on 3,20 €, siitä saa 18 kg ruhopainolla 57,6 € ($18 \times 3,2 = 57,6$). Lisäruokinnan jälkeen siitä saa 48,8 € ($20,7 \times 3,2 - 17,4 = 48,84$). Isommaksi kasvattamisesta saa lopulta 9 € vähemmän. Lisäksi eläin on ollut pidempään tilalla ja syönyt enemmän. Kannattaa siis olla tarkka, mitä ja miten kasvattaa.

Lihan laadulla ja määrällä on oikeasti vaikutusta tuottoihin. Mitä suurempi tila on kyseessä, sitä suurempi ero tuotossa on. Jos lammastalous kasvaa entisestään, yhä useampi teurastamo tulee todennäköisesti siirtymään luokitusten tekoon. Lisäksi kotimaisen karitsatuotannon täytyy pystyä kilpailemaan ulkomaista tuontia vastaan. Vähimmäisvaatimuksena on, että se ei saa olla laadultaan huonompaa kuin tuontiliha.

6 SELVITYS LAMMASTALouden AMMATTILAISTEN NÄKEMYKSESTÄ TEXELISTÄ

6.1 Kyselyn tavoitteet ja toteutus

Tutkimuksen tavoitteena on saada lisää näkökulmia texelrodun tilanteesta ja ammattilaisten mielipide toivotusta kehityssuunnasta. Jotta tieto olisi mahdollisimman luotettavaa ja käyttökelpoista, vastaajien tulee tietää mahdollisimman paljon texelistä tai yleisesti lampaiden terveydestä, rakenteesta ja ominaisuuksista. Vastaaajaksi valittiin viisi sellaista henkilöä, jonka tiedetään olevan aktiivisia ja kiinnostuneita rodun kehittamisestä tai muuten erikoistuneita lampaisiin. Lisäksi oli neljä ihmistä varalla siltä varalta, että joku ei haluaisi vastata tai sopivaa vastausajankohtaa ei löytyisi. Lopulta haastatteluja tehtiin neljä.

Tutkimus toteutettiin käyttämällä teemahaastattelumenetelmää. Sen sijaan, että kysytään suoria kysymyksiä, käsiteltiin tärkeimmät aiheet, joiden avulla jokainen haastateltava painottaa automaattisesti itselle tärkeitä asioita ja mietteitä. Teemahaastattelun aiheet ovat liitteessä 5. Yhdellä tilalla käytiin paikan päällä tekemässä haastattelu, muut haastattelut suoritettiin

puhelimitse. Yksi haastattelu tehtiin sähköpostitse, sillä sovittu puhelinai-
ka ei lopulta sopinutkaan.

6.2 Kyselyn tulokset

6.2.1 Vastaajien taustatiedot

Haastatteluun valituista kolme oli lampureita, yksi lammasneuvoja ja yksi lampaisiin erikoistunut eläinlääkäri. Tällä hetkellä Suomessa on kaksi vi-
rallista texeljalostuslampolaa. Molempien omistajat vastasivat haastatte-
luun.

Yksi jalostuslampola on Suosaaren texel, jossa lampurina toimii Sarita Mikkonen. Lampurina ja texelkasvattajana hän on ollut vuodesta 2003. Rotu valikoitui sen rauhallisen luonteen, hyvän terveyden ja tuottoisuuden vuoksi. Tilalla on alusta asti ollut pelkästään puhtaita texeleitä. Jalostami-
nen on ollut aina lähellä sydäntä ja linjat on pidetty puhtaina ja eläinaines-
ta on pyritty parantamaan. Jalostuslampolan statuksen Suosaaren texel sai vuonna 2012. Texeleitä on tilalla tällä hetkellä 80 kappaletta.

Toista jalostuslampolaa pitää Paula Kiiski. Hänen lapsuudessaan on oike-
astaan aina ollut lampaita. Ensimmäiset omat lampaat tulivat hänen puo-
lisolleen vuonna 1992. Rotu valikoitui vahingossa, kun nähtiin ilmoitus
myynnissä olevista texeleistä koulutilan lopetettua. Rotuvalintaa he eivät
ole kuitenkaan ikinä katuneet. Tila on ollut alusta asti tarkkailussa muka-
na. Ensimmäisistä karitsoinneista myytiin 5 pässiä siitokseen, joka oli
aloittelevalle lampurille erittäin kannustavaa. Myöhemmin lampaita vietiin
jopa Venäjälle. Tällä hetkellä tilalla on 67 uuhua ja 12 pässiä. Eläinmäärä
halutaan pitää pienenä, sillä tilat eivät riitä laajentamiseen ja halutaan mie-
luummin panostaa jalostukseen.

Kolmas haastateltu lampola on Syrjälän lammastila, joissa lampureina
toimivat Hannu-Pekka Syrjälä sekä Katja Sihvonen. Tila on ProAgrian
tarkkailussa mukana. Maatilalla on pitkä historia, mutta lammastilana se
on suhteellisen uusi. Lampaat hankittiin vuonna 2010. Sihvosella oli en-
nestään tuttuja texelkasvattajia, joten rotuvalinta oli sitä kautta selvä. Asi-
aan vaikutti myös se, että suunnitteilla oli iso lammastila, johon texel so-
veltuu helppohoitoisena ja alhaisemmalla sikiävyydellä paremmin. Uuhia
on tällä hetkellä noin 400, joista blue texeleitä on 70. Tila on ensimmäi-
nen, joka keskittyy blue texelin jalostamiseen ja tuonut värin tietoisuuteen.
Jalostuspäsejä on 20. Tila on luomussa.

Lammasasiantuntijoista haastattelin ProAgrian Etelä-Suomen lammasasi-
antuntijaa ja -neuvojaa Kaie Ahlskogia. Ahlskog valikoitui, sillä hänellä
on paljon kokemusta texelistä. Syntyjään hän on Virossa. Hänen perheel-
lään oli lampaita, joten ne ovat lapsuudesta asti tuttuja. Opiskelut hän suo-
ritti Tarton maatalousyliopistossa. Ahlskog toimi jonkin aikaa Virossa
neuvojana ennen Suomeen muuttoa. ProAgriassa lammasneuvojana hän
on toiminut jo pitkään.

6.2.2 Nykytexelin tilanne

Rodun nykyinen tilanne nähtiin varsin positiivisena. Rotu on vuosien aikana ja tuontisperman myötä muuttunut entistä paremmaksi. Koko on pienentynyt, lihakkuus kasvanut ja siitä on tullut taloudellisempi. Tulevaisuus näyttää valoisalta, sillä rodun suosio on kasvanut. Yhä useampi lampuri vaihtaa rodun texeliin. Lisäksi keinosiemennyksen avulla on uutta verta saatavilla ja sukusiitosta on helpompi välttää. Keinosiemennyksen myötä rotu muuttuu jatkuvasti ja on saanut aikaan erilaisia rotutyyppejä. Karkeasti jaoteltuna niitä on kaksi: vanha raamikkaampi, korkeampi ja muutenkin isompi sekä uusi pienempi ja lihakkaampi.

6.2.3 Rodun hyvät ja huonot puolet sekä kehityksen tarve

Texelin **luonnetta** pidetään miellyttävänä. Rauhallinen rotu ei turhia huutele ja lampaat pysyvät aitauksissa hyvin. Texel on itsenäisempi ja vähemmän utelias kuin esimerkiksi suomenlammas. Yksi kommentti tuli kuitenkin pässien luonteista, joissa olisi osittain parantamisen varaa. Jotkut ikään kuin sekoavat, kun ne laitetaan uuhien joukkoon syksyllä. Tällainen pässi ajaa uuhia takaa henkijieveriin ja käy niiden kimppuun. Vielä sellaisia pässisiä ei olla karsittu, mutta epäily on, että käytös tulee yhdestä pässilinjasta ja se linja on otettu seurantaan asian suhteen.

Texelin alhaisempi **sikiävyys** on siitä hyvä, ettei se tarvitse tunnusruokintaa eikä ole muutenkaan niin tarkka ruokinnasta. Kaikki olivat kuitenkin yksimielisiä siitä, että sikiävyys saisi hieman nousta. Tavoitesikiävyys on kaksi karitsaa uuhta kohden. Sikiävyyttä saisi parannettua karsimalla sellaiset uuhet, jotka saavat aina vain yhden karitsan. Tämä vaatisi joka-vuotista kirjanpitoa karitsamäärästä. Karsintaa ei ole kuitenkaan juurikaan tehty vielä sikiävyyden suhteen.

Kokemuksen mukaan suurin osa **emoista** on hyviä. Huonojakin emoja on, mutta ne karsitaan useimmiten pois. Jos emo ei imetä karitsoita, se todennäköisesti ei tee sitä seuraavanakaan vuonna ja tarkoittaa jokavuotista lisätyötä. Maitoisuutta pidettiin riittävänä kahden karitsan kasvattamiseen, mutta rodussa esiintyy myös huonomaitoisia. Uuhi voi olla muuten hyvä emä, mutta karitsat eivät kasva hyvin. Sellaisia emoja tulisi karsia ja karsitaankin. Käytännössä se tarkoittaa sellaisia uuhia, joiden karitsoiden kuuden viikon painot ovat huonot. Kokemuksen mukaan sellaiset karitsat, joiden emä on rauhallinen, syventynyt karitsoihinsa ja sen myötä malttaa imettää pitkään, kasvavat paremmin. Karitsointivaikeudet ovat vähentyneet vuosien myötä. Osittain se johtunee siitä, että nykyään osataan ruokkia paremmin.

Texel on erinomainen laiduntaja ja **rehunkäyttäj**. Tästä johtuen väkirehua ei tarvitse juurikaan käyttää ja myös täysin ilman pärjää hyvin. Alhaisen sikiävyyden lisäksi hyvä rehunkäyttö tekee rodusta sopivan suureen tuotantoon. Hyvillä laitumilla ja rehuilla karitsoiden kasvu on nopeaa ja ne saavuttavat helposti teuraspalkkiopainon. Hyvän rehunkäytön haittapuolella on, että uuhilla on taipumus rasvoittua. Pässeillä tätä ongelmaa ei juurikaan ole.

Texel on suhteellisen **terve** rotu. Kokemuksen mukaan, todennäköisesti alhaisemmasta sikiävyydestä johtuen, karitsointi- ja laidunhalvauksia esiintyy vähän. Karitsat eivät siis lypsä emojansa heikkoon kuntoon. Muutaman kerran mainittiin aurinkoihottuma, joka on ongelma jopa Lapissa. On lampureita, jotka suosivat oxford downia sen päässä olevan villapeitteen takia, joka estää aurinkoihottumaa. Aurinkoihottumaan taipuvaiset pyritään aina poistamaan. Huomionarvoinen asia on myös se, että jotkut pässit saattavat jättää heikompia karitsoita, jotka ovat esimerkiksi herkempiä ripulille.

Texel on jalostettu Hollannissa, missä pellot ovat tasaisia eikä luonnonlaitumia juurikaan ole. Suomessa ei ole yhtä tasaista, joten vaatimukset **rakenteelle** ovat hieman erilaiset. Osan mukaan texel ei pärjää yhtä hyvin luonnonlaitumilla kuin alkuperäisrodut. Haastateltavat lampurit eivät ole kuitenkaan kokeneet, että nykyisellä texelillä olisi ongelmia vaikeassakaan maastossa. Rotu on rakenteellisesti koko maassa suhteellisen tasalaatuinen. Rakenne on ainakin tällä hetkellä yleisesti ottaen tosi hyvä: on kaulaa, kinnerkulmaa, suoraa selkää eikä ole kuroumaa. Hengitys ja liikkuminen ovat myös hyviä. Aikoinaan Uudesta-Seelannista tuodun sperman mukana saatiin aikaan suurempaa kinnertä. Vaikka näistä syntyneet yksilöt olivat muutoin hyviä, näitä suorajalkaisia on pyritty karsimaan. Suora kinner rasittaa jalkoja ja aiheuttaa helposti jalkaongelmia, joka on varsinkin pässin astumista ajatellen huono asia. Lampurit osaavat katsoa kintereitä nykyään hyvin ja ongelma on vähentynyt. Huonoja selkiäkin esiintyy aika ajoin. Hyvää rakennetta pidettiin erittäin tärkeänä ja siitä ei tulisi tinkiä.

Texelin **koko** on pienentynyt huomattavasti viime vuosina. Suurin syy pienempien eläinten jalostamiseen on se, että niiden käsitteleminen on helpompaa. Lisäksi pienet syövät vähemmän ja vievät vähemmän tilaa. Osittain on tavoitekoko saavutettu ja osittain yksilöt ovat vielä liian isoja ja halutaan pienentää kokoa sekä elopainoa vielä. Uuhien tavoitepainoksi mainittiin keskiarvoltaan 70 kg ja 70 – 75 kg. Suurin osa oli 70 kg kannalla. Pienenevän koon edellytyksenä on, että karitsoiden syntymäpaino pienenee samassa suhteessa, jotta vältettäisiin karitsointivaikeudet.

Texelin **lihakkuus** on Suomen mittakaavassa nyt jo hyvä ja texelkaritsat ovat teurastamalla haluttuja. Uuden-Seelannin ja Tanskan linjan tuomisen myötä lihakkuus parani ensimmäistä kertaa selkeästi. Tavoitelihakkuuteen on kuitenkin vielä matkaa varsinkin, kun ajatellaan koko Suomea. Olisi toivottavaa, että ne texellampurit, jotka eivät ole tuotosseurannassa, tunnustelisivat karitsoita lihakkuuden osalta ja tekisivät valintaa myös sen avulla. Lihakkuutta halutaan lisätä kunhan terveys, rakenne ja karitsamäärä eivät kärsi. Siemennyksien avulla on saavutettu jopa 55 % teurasprosentti. Koko Suomen tasolla teurasprosentti on kuitenkin huomattavasti alhaisempi, joten se saisi kasvaa vielä. Huolena heräsi, mitä hyvä lihakkuus tekee emo-ominaisuuksille ja karitsointihelppoudelle. Haitat pitäisi huomata ajoissa, koska paluu edelliseen voi olla hidasta tai jopa mahdotonta. Texelin **teuraslaatu** on hyvä ja vähärasvainen. Teurasluokat vaihte-

levat teurastamoittain eli riippuen luokittelijasta, vaikka arvosteluperiaatteiden pitäisi olla yhdenmukaiset.

Liharotuna texelin **villa** ei ole niin tärkeässä asemassa. Texelin villaa on helpompi pitää siistinä ja hyväkuntoisena kuin suomenlampaan villaa, sillä se kasvaa hitaammin eikä ole yhtä hienoa. Villa ei huopaannu ja sotkeennu karkeampana ja lyhyempänä niin helposti. Se on lisäksi tiheä ja säänkestävä, mikä on tärkeää kylmässä maassa. Kukaan ei ole tehnyt valintaa villan suhteen ja kiinnostus villoihin ja taljoihin vaihtelee. Texelin villa on kuitenkin yleisesti ottaen tasalaatuista ja hyväkuntoista. Eräs Suomessa vierailut uusiseelantilainen lampuri oli huomauttanut valkoisen villan seassa olevista mustista karvoista. Valkoisten texel-taljojen hyvä puoli on juuri siinä, että ne ovat myös kokonaan kirkkaan valkoisia. Mustiin karvoihin ja pilkkuihin voisi kiinnittää tulevaisuudessa huomiota.

6.2.4 Hollannin sekä Brittilinjan tuonnin vaikutus

Tuontiaineksen myötä Suomeen saatiin pitkään kaivattua uutta geenimateriaalia. Brittilinja on tuonut lisää raamikkuutta, vahvoja jalkoja, hyvää rakennetta, nopeaa kasvua ja elinvoimaisuutta. Hyvä raamikkuus on varsinkin emoilte hyvä ominaisuus. Kooltaan brittiläinen on turhan iso. Molemmat linjat ovat tuoneet parempaa sikiävyyttä ja lihakkuutta.

Suurempi lihakkuuden nostaja on kuitenkin Hollannin linja. Hollantilaisen linjan myötä on saatu pienempää kokoa ja parempia kinnerkulmia. Muutoin niiden rakenne ei ole paras mahdollinen, kaula on lyhyt ja hengitys osittain huonoa. Täytyy olla tarkka rakenteen suhteen, kun jättää jälkikasvua eloon. Hyvä rakenne ja terveys on säilytettävä. Pienen kompaktin kokonsa takia Hollannin linjat voivat näyttää huonommalta kuin mitä todellisuudessa ovat. Niitä täytyy opetella katsomaan ja arvostelemaan eri tavalla.

Kokonaisvaltaisesti tuontiaineksen pitäisi tuoda paljon hyvää, ellei uusissa geneeissä ole piilossa jotain, mikä voi myöhemmin ilmetä negatiivisena ominaisuutena. Jonkin verran kaikkia kolmea linjaa, Suomen, Britannian ja Hollannin, on sekoitettu jo keskenään. Sen ja tiukkojen kriteerien avulla saadaan toivottuja ominaisuuksia.

6.2.5 Vallitseva käsitys texelistä

Haastateltavilla oli jonkun verran erialaisia kokemuksia muiden ihmisten suhtautumisesta texeliin. Eläinlääkäreiltä kaikille on tullut positiivista palautetta. Lampaat ovat hyvännäköisiä, pulleita ja vaativat harvoin eläinlääkärin hoitoa. Satunnaiset ohikulkijat tai vierailijat ihmettelevät joskus erinäköisyyttä, mutta negatiivista kommenttia ei ole tullut. Asiakkaita on laidasta laitaan. Jotkut haluavat nimenomaan liharotuisen lihaa ja toiset taas suosivat alkuperäisrotuja. Kolmannet taas eivät tiedä roduista juuri mitään. Kokemuksen mukaan asiakkaat ostavat valkoisista taljoista enemmän texelin kuin suomenlampaan taljan. Tämä johtuu siitä, että yleis-

sen käsityksen mukaan lampaantalja on valkoinen ja muhkea, kuten texelin talja on.

Keritsijät eivät ota texelistä suurempaa maksua kuin alkuperäisroduista, vaikka texel voi olla iso ja raskas. Texel on kuitenkin helpompi luonteensa puolesta, koska ne ovat rauhallisia. Lampureiden väliset asenteet vaihtelevat. Osittain oltiin sitä mieltä, että roturiitoja ei ole enää, mutta osan kokemuksen mukaan toisista roduista puhutaan vielä negatiivisesti. Syyksi, miksi texel olisi huono, on sanottu, että se tekee niin vähän karitsoita, on huono synnyttäjä, pää on liian iso ja karitsointivaikeuksia esiintyy runsaasti. Lisäksi on uskomuksia, että texeleitä pitää lisäruokkia runsaasti, ovat kauhean lihaksikkaita ja kömpelöitä sekä villalla ei tee mitään. Hollanin tuontien myötä on tullut pelkoa, että texelistä tulee beltexin tyyppinen huonosti liikkuva ja ylilihaksikas. Yleisesti ottaen texelin suosio kasvaa kuitenkin jatkuvasti ja uusia tiloja aloittaa vuosittain.

6.2.6 Tulevaisuuden texel

Texelillä on tulevaisuudessakin varmasti sijansa Suomessa. Rodun kehitystä ei tule todennäköisesti tapahtumaan viidessä vuodessa kovin paljon Suomen tasolla, mutta tilatasolla muutos voi olla suuri. Haastateltavien tavoitteet olivat hyvin samanlaisia keskenään. Lisäksi uskottiin, että Suomen texelkasvattajat ovat suhteellisen samoilla linjoilla, mihin suuntaan lähdetään jalostamaan.

Tulevaisuuden tavoitetexel on sopusuhtainen, terverakenteinen, raamikas, lihaksikas, hyväkasvuinen sekä terve ja uuhet tekevät kaksi elinvoimaista karitsaa. Ulkonäkö, esimerkiksi pää, saisi olla hyvin lähellä nykyistä suomalaista texeliä. Koko saisi olla isompi kuin hollantilainen, mutta pienempi kuin britti. Tavoitetexel saadaan jalostettua suomalaisista, brittiläisistä ja hollantilaisista linjoista. Lihakkuuden noususta huolimatta texelin täytyy jatkossakin pärjätä erilaisissa maastoissa, pystyä syömään ja hengittämään normaalisti sekä kestää paimenuksen koirilla.

6.2.7 Muita kommentteja

Pystyäkseen kunnolla tekemään jalostusvalintoja, olisi hyvä olla lisää tarkkailua ja kirjanpitoa. Esimerkiksi karitsoinnin sujuvuudesta annettaisiin jokaiselle uuhelle arvosana sen mukaan kuinka helposti karitsointi sujui. Muun muassa tämän ja muutaman muun emo-ominaisuuden arvioinnin perusteella voitaisiin kehittää emoindeksi. Jos ei mittaa ja vertaile, niin mikään ei muutu. Ulkonäöstä ei näe millainen emo on. Kehitystä tapahtuu kuitenkin jatkuvasti. Teurastamoille on suunniteltu luokituskonetta. Lisäksi tuli toive, että lampuri panostaisi enemmän emoainekseen ja geneettiseen monimuotoisuuteen. Myös tuotosseurannassa on erittäin vähän texeleitä: vuonna 2015 1080 karitsoinutta uuhta.

6.3 Tulosten tarkastelu

Haastateltavat olivat hyvin samoilla linjoilla suomalaisen nykytexelin tilanteesta ja mihin suuntaan rotua halutaan lähteä kehittämään. Kaikista huomasii, että on aitoa kiinnostusta kehittää rotua entistä paremmaksi ja sopivammaksi Suomen vaatimuksiin ja olosuhteisiin. Muutoinkin välittyi tunne, että texelkasvattajilla on yhteen hiileen puhaltamisen meininki. Yhteistyöllä tavoitteet voidaan saavuttaa huomattavasti nopeammin kuin jos esimerkiksi jalostettaisiin kahta eri rotutyyppeä. Vaikka rodun yksilöissä alkaakin tuontiaineksen myötä olla enemmän eroavaisuuksia, rotua halutaan jalostaa yhteistä tavoitetta kohti. Sikiävyys kaksi, uuhien keskipaino 70 kg, lisää lihasta ja laatua, mutta kuitenkin tinkimättä nykyisestä terveestä rakenteesta.

Rotuvalintoja tehdessään yhä useampi lampuri valitsee texelin, mikä tarkoittaa positiivista näkymää texelkasvatukselle. Laadukkaiden pässien lisäksi laadukkaille uuhikaritoille tulee todennäköisesti olemaan yhä enemmän kysyntää. Jotta oikeita jalostusvalintoja osattaisiin tehdä, täytyisi toimivia mittareita kehittää, esimerkiksi mainittu emoindeksi. Mitkään mittarit ja indeksit eivät kuitenkaan auta paljoa, jos niitä käyttävät harvat tilat. Jalostus on tällä hetkellä muutaman tilan harteilla, minkä myötä kehitys on hitaampaa ja sitä tapahtuu kapeammalla geenipoolilla. Geneettistä monimuotoisuutta olisi kuitenkin tärkeää säilyttää. Jalostavat lampolat eivät pysty kaikkia linjoja säilyttämään. Jos isot tuotantotilat ostavat pässinsä aina muutamasta samasta paikasta, geneettistä ainesta tullaan väistämättä menettämään.

Ennakkoluuloja texeliä kohtaan on vieläkin olemassa, vaikka rotu on ollut Suomessa jo suhteellisen pitkään. Vanhojen ennakkoluulojen lisäksi on pelkoja, että rodusta jalostetaan entistä lihaksikkaampi, kömpelömpi ja ehkä myös sairaampi. Väittämät eivät kuitenkaan pidä paikkansa. Texel hyppää helposti aidan yli ja on vahva synnyttäjä ja useimmiten hyvä emo. Pelko liioitellusta lihakkuudesta ei myöskään pidä paikkansa. Kukaan haastatelluista lampureista ei halua ahnehtia lihakkuuden suhteen ”rahankiilto silmissä”. Päinvastoin painotettiin monessa kohtaa kasvattajan vastuuta sekä terveyden ja hyvän rakenteen tärkeyttä. Suomessa eläinten hyvinvointi on myös texel-kasvattajilla tärkeässä asemassa. Vaikka Suomeen tuodut hollannin linjan texelit ovat erittäin lihaksikkaita, keinosiemennyksen myötä karitsa saa puolet geneistänsä emoltansa. Muutos ei tapahdu siis hetkessä.

7 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Aineistoa on hyvin niukalti saatavissa muista maista kuin Hollannista. Monessa maassa lampaiden jalostaminen on vielä lapsenkengissä. Kirjoitettua tekstiä on vähän saatavilla ja sähköpostiviesteihin ei vastata. Vaikuttaa, että aineiston keräämistä tehdään joka maassa vain muutamasta katraasta ja koko maan kattavaa tilastotietoa ei välttämättä ole. Edistyneimmät ovat Iso-Britannia ja Hollanti. Britannian Basco-ohjelman myötä seurantaan on saatu huomattava määrä texeleitä. Ohjelmasta voitaisiin ottaa oppia Suomen WebLampaan kehittämiseen.

Vuonna 2016 Suomen kantakirjaohjesääntö uusittiin ja sen tueksi laadittiin rotumääritelmä. Tuotos oli lähes samanlainen kuin Hollannissa jo vuonna 1997 laadittu lyhyt rotokuvaus ja jalostussuunnitelma. Suunnitelmassa ainoa konkreettinen tavoite on vuoneen koko. Muut tavoitteet; nopeakasvuiset karitsat, ylläpitää hyviä emo-ominaisuuksia ja parantaa edelleen lihakuusominaisuuksia, jäävät epämääräiseksi. Juuri tästä syystä Hollannissa laadittiin uusi suunnitelma nimeltään Jalostustavoite 2020, jossa on konkreettiset tavoitteet ja aika, jossa ne halutaan saavuttaa. Olisikohan syytä laatia Suomeen samantyylinen?

Edelläkävijöistä on hyvä ottaa mallia ja Hollannin texelin jalostamisesta on suhteellisen monipuolisesti tietoa saatavilla. Täytyy kuitenkin muistaa, että Hollannin ilmasto ja pellot ovat erilaiset kuin Suomessa. Muiden kokemuksista voi kuitenkin ottaa oppia ja soveltaa tietoa Suomeen olosuhteisiin ja tarpeisiin. Hollannissa on samanlaisia ongelmia kuin Suomessa: seurannassa olevien tilojen prosenttiosuus on pieni ja indeksejä pitäisi kehittää paremmaksi. Jonkinlainen yhteistyö voisi tuottaa tulosta tai vähintään voi seurata, miten asiat Hollannissa kehittyvät.

Texel on lunastanut paikkansa Suomen lammastuotannossa ja sen tulevaisuus näyttää valoisalta. Yhä useampi on rodusta kiinnostunut ja texeleiden määrä on kasvussa. Ainakin muutamat lampurit ovat hyvin innostuneita kehittämään rotua ja mahdollisuus keinosiemennykseen on ainakin vielä olemassa. Käsitys siitä, että texellampurit ovat keskenään hyvin eri mieltä kehityssuunnasta, ei pitänyt paikkansa. Mielikuvat tulevaisuuden texelistä ovat samansuuntaiset, mikä helpottaa jalostamista. Edellytykset kehittämiseen ovat siis hyvät.

Karitsasta maksettava hinta perustuu tulevaisuudessa yhä useammin EUROP-luokitukseen. Osa teurastamoista suunnittelee nyt jo luokitukseen siirtymistä ja mahdollisen luokituskoneen myötä määrä voi kasvaa entisestään. Teuraslaadun merkitys tulee siis todennäköisesti kasvamaan. Tutkimuksen mukaan teuraslaatuakin tärkeämpi on rasvaisuus. Jotta rasvaluokissa 3 ja 4 olevista karitsoista saisi yhtä paljon tuottoa, 4 rasvan karitsan teurasluokka pitää olla kaksi luokkaa korkeampi kuin 3 rasvan karitsan.

Tutkimustietoa Suomen texelistä on valitettavan vähän. Keinosiemennystä on tehnyt vasta harva lampuri ja niin vähän aikaa, että mitään kunnan johdopäätöksiä ei voida tehdä, vaikka keinosiemennyksestä syntyneet karitsat vaikuttavat hyvältä. Seuraavien jalostuseläinten valinnat tehdään pitkälti fenotyypin perusteella. Esimerkiksi lypsylehmillä valinta on perustunut jo jonkin aikaa genotyypin määrittämiseen. Mittauksien ja indeksien on kehityttävä ja tieteellistä tutkimusta eri ominaisuuksien muuttumisen seurauksista olisi tarpeellista tehdä. Lisäksi on saatava jollain keinolla suurempi osuus texeleistä tuotosseurantaan.

Tutkimukseen perustuen jalostustavoitteet voisivat olla:

- Koko: uuhi 70 kg, pässi 90 kg
- Sikiävyys: 2 karitsaa / emo

- Kasvu: uuhet 250 g / pv, pässit 325 g / pv
- Teurasprosentti 50 %
- Teuraslaatu E2
- Itsenäinen synnyttäjä ja karitsoiden hoitaja
- Huonorakenteiset ja sairauksiin taipuvaiset yksilöt pois
- Tiheä villa, joka on valkoisilla kokonaan kirkkaan valkoinen
- Rauhallinen, hyvä luonne

Päiväkasvut perustuvat Martin van Akenin havaintoon, minkä kokoiseksi lammas kasvaa milläkin päiväkasvulla. Tämä pätee kuitenkin hollannin texeliin ja tutkimuksen tuloksen sovellettavuudesta suomen texeliin ei ole tietoa. Teurasprosentti ja teuraslaatu voisivat mahdollisesti olla parempia-kin tai mahdollisesti yllämainitut voivat pitkällä juoksulla vaikuttaa jo negatiivisesti eläimen terveyteen, kestävyys ja tuotantoikä. Pitkän aikavälin seuraukset näkyvät vasta vuosien päästä, siksi olisi tärkeää säilyttää myös vanhoja linjoja, jotta säilyy mahdollisuus jalostaa takaisinpäin.

LÄHTEET

- Aarrestad, E. n.d. Om. Viitattu: 24.11.2015 <http://www.texelsau.com/om>
- Aken van, M. 2015. Vergelijking van het bedrijfseconomisch rendement van verschillende onderdelen. Julkaistu mm. Akenin kotisivuilla. Viitattu: 18.11.2015 <http://www.texelaarfokkers.nl/>
- Basco Database. 2015. Drinkstone top gun. Viitattu: 24.11.2015 <http://www.basco.org/sheep/animalmanager/animaldetails/id/9206152>
- Beltex Sheep Society. 2016. Beltex, the story. Viitattu 12.1.2017 <http://beltexsheepsociety.co.uk/>
- Davis, C. 2010. The Signet Guide to ultrasound scanning sheep. Viitattu: 23.11.2016 http://www.signetfbc.co.uk/wp-content/uploads/2014/11/factsheet_10_ultrasound_scanning_sheep.pdf
- Es texel. 2015. La race Texel & Kuva 4. Viitattu: 19.11.2015 <http://www.mouton-texel.fr/la-race-texel>
- Everts, J & R. n.d. De geschiedenis van de Blauwe Texelaar. Informatie. Viitattu: 10.11.2015 <http://www.blauwetexelaar.nl>
- Evira. 2015. Hyväksytyjen suomalaisten liha-alan laitosten luettelo. Viitattu: 16.11.2015 http://www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/valmistus+ja+myynti/elintarvik_ehuoneistot+/hyvaksytyt+laitokset+/laitokset/
- Foktechnische Commissie NTS & TSNH. 2014. Fokdoel 2020: een duurzame texelaar. Viitattu: 12.11.2015 <http://www.texelsheep.nl/nts.html>
- Foxhill Farm. 2016. Kuva 5. Viitattu 20.1.2017 <http://foxhilllivestock.com/sheep/>
- France Génétique Elevage. 2014. Texel. Viitattu: 19.11.2015 <http://en.france-genetique-elevage.org/Texel,398.html#>
- Goldverdingen, D.L. 2015. British Texel. Viitattu: 19.11.2015 <http://www.vssschapen.nl/pages/overzicht/british-texel.php>
- Jewitt, H. 2012. Kuva 8. Viitattu 21.1.2017 <http://jewittsbeltex.weebly.com/2012-gallery.html>
- Lihateollisuuden tutkimuskeskus. 2010. Ruhojen luokitusohjeet. LTK:n julkaisu. Viitattu 18.11.2015 <http://www.ltk.fi/img/file.php?id=98>
- Maaseutukeskusten liitto. 1995. Lampaiden ja vuohien jalostus, tarkkailu ja kantakirja. 1, 7-8. Viitattu: 11.11.2015 Suomen lammasyhdistys ry. <http://www.lammasyhdistys.fi/?id=320B8645-B4E14415811D-97B4BC3C3A74>

Mavi. 2015. Lista Maaseutuviraston hyväksymistä teurastamoista. Viitattu: 16.11.2015

<http://www.mavi.fi/fi/tuet-ja-palvelut/viljelijä/Sivut/lammas-ja-vuohipalkkiot.aspx>

Mikkonen, S. 2013. Kuva 2. Suosaaren texel

Napel ten, J. 2010. Fokwaardeschatting voor vleeslamkwaliteit. 5, 11-13, 17. Viitattu: 17.11.2016

http://www.swifter.nl/images/stories/bestanden/fokwaardeschatting_vleeslamkwaliteit_swifter.pdf

Nederlands Texels Schapenstamboek (NTS) ja het Texels Schapenstamboek in Noord-Holland (TSNH). N.d. Texelaar. Viitattu: 12.11.2015
<http://www.texelsheep.nl/texelaar.html>

Norsk Sau og Geit. 2015. Texel. Sauerasene i Norge & Kuva 7. Viitattu: 24.11.2015 <http://www.nsg.no/saueraser-i-norge/category719.html>

NSFO (Nederlandse schapen- en geitenfokkers). 2015. Vleeslamindex. Viitattu 18.11.2015 <http://www.nsfo.nl/fokkerij/vleeslamindex.html>

Oughton, N. 2015. beltex sheep. Agriculture Matters. The Farming Forum. Viitattu: 4.2.2017 <https://thefarmingforum.co.uk/index.php>

Parikka, P. 2013. Paistien Pauloissa. Lammas & vuohi 3/2013. 14–15.

Pennanen, E. 2013. Lampaalla on rikas perimä. Lammas & vuohi 2/2013. 11.

Proagria keskusten liitto. 2016. Lampaiden kantakirjaohjesääntö Texel-rodulle. Viitattu: 23.11.2016 http://lammasyhdistys.fi/wp-content/uploads/2016/11/lampaiden_kantakirjaohjesaanto_texel1.pdf

Puntila, M-L. 2008. Elävien karitsoiden arvostelulla hyvä yhteys ruhojen luokitukseen. Viitattu: 19.11.2015

http://www.suomentexelyhdistys.fi/luokituspaivat_2008.htm

Rassencommissie Texel. 2013. Opleidingsdag stamboekkeurders Texel. Julkaisussa: Bundel opleidingsdag voor de stamboekkeurders van het ras Texel op zaterdag 15 juni 2013. Kleine Herkauwers Vlaanderen zcw. Viitattu: 11.11.2015 <http://www.khv.be/Rassencommissies/Texel/texel.htm>

Sevón-Aimonen, M-L. 2015. Tavoitteet kirkkaiksi – jalostusarvot avuksi. Lammas & vuohi 4/2015. 16–18.

Slikker, M. n.d. Kuva 1. Het texelse schaap. Viitattu 20.1.2017
<http://www.texels-schaap.nl/>

Suomen Lammasyhdistys. 2016. Jalostus. Viitattu: 23.11.2016
<http://lammasyhdistys.fi/jalostus/>

Suomen Lammasyhdistys. 2016. Texel. Viitattu: 23.11.2016
<http://lammasyhdistys.fi/jalostus/rodut/texel/>

Suomen Texel –yhdistys. 2016. Texelin arvostelu. Viitattu: 24.11.2016
<http://lammasyhdistys.fi/wp-content/uploads/2016/03/texel-arvostelu.pdf>

TES. 2012. Kuva 3. Viitattu 20.1.2017 <http://www.texelaar.info/fotos/>

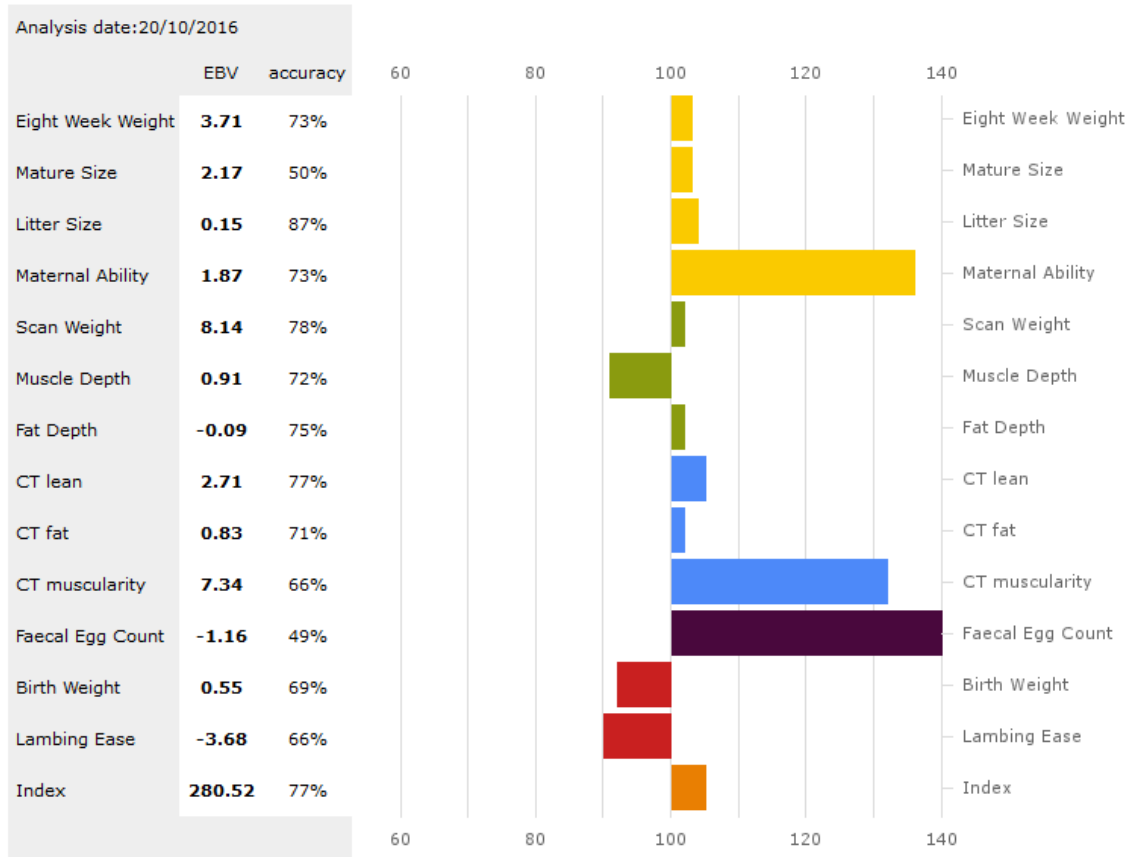
Texel Sheep Breeders Society. 2016. Brief History of Texel Sheep & Information & Kuva 6. Viitattu 23.11.2016
<http://www.usatexels.org/about.html>

Texel Sheep Society. 2016. Basco Interface Guide. Viitattu: 23.11.2016
http://texel.co.uk/sites/default/files/files/Basco/Basco%20Interface%20Guide%20V2_2.pdf

Wyffels, E. 2014. Verslag werkingsjaar 2014. Franse texel. Kleine Herkauwers Vlaanderen VZW. Viitattu: 19.11.2015
http://www.khv.be/Rassencommissies/Franse%20Texelaar/franse_texelaar.htm

Yates, J. 17.11.2015. Breeding plan. Vastaanottaja Salome Slurink. [sähköpostiviesti]. Viitattu 24.11.2015

BASCO

EVIRAN HYVÄKSYMÄT LAMMASTEURASTAMOT (2015)

* Teurastamo EI ole Maaseutuviraston hyväksymä laitos, joka on edellytys teuraskaritsan laatupalkkiolle

- W.J. Dahlman Ab, Maarianhamina
- Liha R. Hietanen Oy, Sastamala
- Sastamalan Teurastamo Oy, Sastamala
- Veljekset Rönkä Oy, Kemi
- Atria Suomi Oy, Kauhajoki
- Viskaalin teurastamo, Muhos
- Vainion Teurastamo Oy, Orimattila
- Sodankylän poroteurastamo, Sodankylä
- Sallan poroteurastamo, Salla
- Osuuskunta Kuivaniemen Tilaliha, Ii
- Kemijärven poroteurastamo, Kemijärvi
- Pudasjärven pienteurastamo, Pudasjärvi
- Muhniemen Lahtivaja, Kouvola
- Ab Tajma Oy, Pedersöde
- Liha REM Oy, Iitti
- Hattulan tilateurastamo Oy, Hattula
- Väisäsen Kotiliha Jouko Väisänen, Iisalmi
- Hahtolan Liha Oy, Isokyrö
- Roinilan Lihatila Oy, Kangasniemi* (roinilan karjatila tmi, Läsäkoski)
- Ketsun Tilateurastamo, Kankaanpää*
- Kometos Mobile-teurastamo, Kauhajoki*
- Kimito Gårdsslakteri /Kemiön tilateurastamo, Kemiönsaari
- Koivikon Lähiliha Oy, Kitee
- Kontiolahden Tukuturkis Tmi, Kontiolahti
- Tenhon tilan tilateurastamo, Ulvila
- Lallin Lammas Oy, Köyliö
- Tilateurastamo Ikonen, Lappeenranta
- Tourun tilateurastamo, Lavia
- Kuntun Lähiliha Oy, Lohja
- Kuvalan Liha Tmi, Mäntyharju*
- Sällvik gårdsslakteri, Raasepori*
- Polvijärven Liha-Aitta Oy, Polvijärvi
- Klemolan Tila, Pälkäne*
- Strutsitila Syrjynen, Pälkäne
- Lapin Kaamosliha Oy, Rovaniemi
- Louhen Liha, Parikkala
- Reiposen tila, Savitaipale
- Osuuskunta Kota-Poro Sodankylä, Sodankylä*
- Polson Lammas Oy, Toholampi
- Tilateurastamo Vuorenmaa Oy, Ulvila
- Paija Tilateurastamo, Urjala
- Noutotila Niittymäki, Mänttä-Vilppula

LAMPAIDEN JA KARITSOIDEN OSTOHINTA – KYSELY TEURASTAMOILLE

Kyselyn tarkoituksena on saada taloudellinen näkökanta texelin jalostussuuntaan. Mistä ominaisuuksista muodostuu paras hinta.

*Pakollinen

Teurastamon nimi *

Paikkakunta *

Nimi *

(*Etunimi Sukunimi*)

Teurastamo *

- ostaa karitsoita
- ostaa aikuisia lampaita
- tekee rahtiteurastusta

Lampaiden ja karitsoiden hinnoitteluperiaate *

Hinnan muodostuminen. Eri ominaisuuksien vaikutus hintaan. Jos vastaus laitetaan sähköpostiliitteenä, alle maininta "liitteenä".

Muita terveisiä

Mieleen tulevia asioita.

SAATEKIRJE TEURASTAMOKYSELYYN

Hei!

Teen opinnäytetyötä texel -lammasrodun jalostussuunnasta. Lampaiden keinosiemennyksen kehityksen myötä jalostusmateriaali on lisääntynyt. Tämä mahdollistaa mm. kotimaisen texelin jalostamisen vieläkin tuottavammaksi roduksi. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mihin suuntaan Suomessa halutaan lähteä rotua kehittämään. Yksi osa tutkimusta on selvittää taloudellinen puoli. Pyydänkin teiltä apua tässä. Liitteenä on lomake, jossa on 5-6 kysymystä. Toivon, että vastaisitte tähän kyselyyn, jotta saisin opinnäytetyötäni varten riittävän kattavan aineiston.

Vastauksen voi lähettää myös sähköpostitse tai minulle voi soittaa, jolloin voin kirjata vastaukset itse. Yksi mahdollisuus on lähettää lomake muuten täytettynä ja esimerkiksi hinnoitteluperiaate sähköpostina, jos teillä on valmis taulukko jo olemassa. Otan mielelläni kaikkea aiheeseen liittyvää lisäinformaatiota vastaan, minkä olen mahdollisesti unohtanut kysyä lomakkeessa.

Suuret kiitokset etukäteen! Toivottavasti löydätte hetken vastata.

Ystävällisin terveisin,

Salome Slurink,

Opiskelija, HAMK

salome.slurink@student.hamk.fi

045 891 2515

TEEMAHAASTATTELU

Kysymykset:

1. Taustatiedot
 - a. Lampaiden määrä, tuotantomuoto, aika lampurina, miksi texel
 - b. Lammaskokemus, kauan ollut lammasantuntija / eläinlääkärinä?
2. Millaisena näet nykytexelin
3. Plussat ja miinukset, kehityksen tarpeet
 - a. koko, kasvu, sikiävyys, maitoisuus, teurasprosentti, teuraslaatu, rakenne, ulkonäkö, villa
4. Millainen on Suomessa vallitseva käsitys ja odotusarvo texelistä
 - a. muut lampurit, eläinlääkärit, asiakkaat...
5. Hollanti- / Brittilinjat – tuoko hyvää vai huonoa
6. Millaisena näet texelin 5 tai 10 vuoden päästä
7. Muuta mieleen tulevaa?